

Film a fauna

BcA. Věra Mühldorfová

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ústav animace a audiovize

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **BcA. Věra MÜHLDORFOVÁ**
Osobní číslo: **K10322**
Studijní program: **N 8209 Teorie a praxe audiovizuální tvorby**
Studijní obor: **Produkce**

Téma práce: **1. Teoretická část:**
Film a fauna
2. Praktická část:
Fiktivní dokument "Čert", produkce

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Rozsah práce: minimálně 60 normostran textu bez započítání obsahu, rejstříku a obrazových příloh.

Formální podoba: 1 ks v pevné vazbě s popisem na hřbetu i horní desce spolu s CD-ROM. Dále 2 ks práce, které mohou být v kroužkové vazbě. Práci je třeba rovněž odeslat do knihovny UTB Zlín v elektronické podobě ve formátu pdf.

Pokyny k vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály z profesního hlediska a formulujte závěry a získané vědomosti.

2. Praktická část:

Předložte 3x soubor v kroužkové vazbě a 1x soubor na CD, který bude obsahovat: produkční úvahu o realizaci, technický scénář, rozpočet filmu, štábní listinu, natáčecí plán, denní dispozice, smlouvy, vyúčtování filmu, zpráva o realizaci, anotaci filmu, ohlasy na film v tisku a další dle dispozic vedoucího práce. Realizujte premiéru filmu a doložte dokumentaci o její realizaci. Dále předejte 3 ks DVD ve formátu DVD-video. Součástí celé práce budou vyplněné formuláře pro OSA, NFA, Prohlášení autora diplomové práce,

podklady pro katalog FMK UTB ve Zlíně.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

- JAHODA, PAVEL: Filmoví Koně. Montanex, Ostrava 2004. ISBN 80-7225-131-7.
MELOUNEK, PAVEL: Biják. Pragma, Hodkovičky 1994. ISBN 80-85213-70-2.
KERRIGAN, FINOLA: Film Marketing. Elsevier Ltd., Burlington 2010. ISBN 978-0-7506-8683-9.
BERNSTEIN, STEVEN: Film Production. Focal Press, London 1994. ISBN 0-240-51343-6.
FINNEY, ANGUS: The State of European Cinema. Cassel, London 1996. ISBN 0-304-33302-6.
BLAKE, HENRY: Jak mluvit s koňmi. Pragma, Hodkovičky 1975. ISBN 80-7205-200-4.
MELKOVÁ, RADANA: Filmový plakát. UPOL, Olomouc 2002. ISBN 80-244-0403-6.
SCHNEIDER, S. JAY A KOL.: 1001 filmů, které musíte vidět než umřete. Volvox, Praha 2007. ISBN 978-80-242-1948-6.
ŠRAJER, MARTIN: Zvíře před kamerou. Cinema. 7/2011, str.42-43.
ZRNEČKO, LUBOMÍR: Psí Život zvířecích hrdinů. Premiere 11/2001, str.80-84.
DUŠEK, MARTIN: Neproklouzne ani myš. Premiere 11/2011, str. 85.
ŠTASTNÁ, BARBORA; ZRNEČKO, LUBOMÍR; RUDNOVSKÝ, JAN: Přátelé člověka? Premiere 12/2001, str.76-81.
RIDEAUX, ZIRI: Zoo Must Go On. Cinema 11/2001, str.78-82.
ŠOBR, MICHAL: Jako kočky a psi. Cinema 11/2001, str.84-86.
ŠRAJER, MARTIN: Divoká stvoření. Cinema 1/2001, str.58-59.

Vedoucí teoretické části: **Mgr. Art. Iveta Malachovská, Ph.D.**
Ústav animace a audiovize

Vedoucí praktické části: **Ing. Eva Šviráková, Ph.D.**
Ústav animace a audiovize

Datum zadání diplomové práce: **21. března 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. května 2012**

Ve Zlíně dne 21. března 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
Janíková
děkanka

Nemeškal
MgA. Libor Nemeškal
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 30.3.2012

VĚRA MÜHLDORFOVA'
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé teoretické diplomové práce je natáčení audiovizuálních děl se zvířaty. Práce je určena pro filmové amatéry i profesionály, kteří plánují natáčet se zvířetem a potřebují se seznámit s okolnostmi, které je mohou potkat na plánovaném natáčení. Zabývám se komplexním rozbohem natáčení, které rozdělují na jednotlivé produkční oddíly tak, jak následují po sobě.

Klíčová slova: film, fauna, film a fauna, zvířata, natáčení se zvířaty, zvířecí herci

ABSTRACT

The topic of my theoretical thesis is the making of audiovisual works with animals. The work is intended for film amateurs and professionals who plan to shoot with an animal and they need to become familiar with the circumstances that can occur on the scheduled shoot. I deal with a comprehensive analysis of a shoot and I divide the shoot in several production parts as consecutive.

Keywords: film, fauna, film and fauna, animals, animal shoots, animal actors

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala svým rodičům, za vše co do mě během těch let vložili, a doufám, že v tom budou ještě dlouho pokračovat. Svým sourozencům děkuji za to, že mě od malička podporují ve všem co dělám a poradí mi, když nevím jak dál.

Dále bych ráda poděkovala Ivetě Malachovské, Otovi Barešovi, Janě Cynkové Holé, Davidu Cynkovi, Romaně Hájkové, Ladislavu Lahodovi, Václavu Plánkovi, Janě Jelenové, Jitce Smadišové, Jaroslavu Kaňovi, Aleši Košnárovi, Tomáši Bintrovi, Honzovi Hálovi, Klárce Sodomkové, Moně Suchánkové, Orlinu Stanchevovi, Martinu Kaňůrkovi, Georgovi Pinkavovi, Simoně Ninčákové, Janě Říhové, Davidu Lynchovi, každému ze sto sedmi účastníků mého průzkumu a všem dalším, od kterých jsem mohla čerpat své zkušenosti.

Omlouvám se všem výše uvedeným za vynechání jejich akademických titulů, ale poděkování se má vejít pouze na jednu stránku, a toho bych nikdy při zahrnutí všech Vašich titulů nemohla dosáhnout.

A na závěr patří velký dík Sindy, Larrymu, Máně, Frisetě, Grétě, Granitovi, Šivě, Charliemu, Roulette a mnoha dalším kamarádům, bez kterých by tato práce rozhodně nevznikla.

Děkuji,

Vjerka M.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne 14.5.2012

.....

BcA. Věra Mühldorfová

„Nápadu nemůžete poručit, aby k vám přišel, ale můžete se na jeho příchod připravit. Stejně tak se nemůžete přinutit usnout, ale můžete se pohodlně uvelebit v posteli, zavřít oči a hezky se uvolnit a nakonec usnete. Když sedíte na židli a toužíte po nápadech, začnete snít s otevřenýma očima, a jakmile sníte, propadáte se hlouběji a hlouběji. A pak možná zčistajasna nápad chytíte.“

David Lynch

OBSAH

ABSTRAKT.....	6
PODĚKOVÁNÍ.....	7
PROHLÁŠENÍ.....	8
OBSAH.....	10
1 ÚVOD.....	12
1.1 ÚVOD NA ÚVOD.....	12
1.2 CESTA OD TÉMATU K TÉMATU.....	13
1.3 ZVÍŘATA A FILM POPRVÉ.....	14
1.4 PROČ MÍT ZVÍŘATA VE FILMU?.....	14
1.5 FORMA PRÁCE.....	15
1.6 NÁPLŇ PRÁCE.....	15
2 SCÉNÁŘ.....	17
2.1 JOSEPH DELMONT.....	17
2.2 SCÉNÁŘE A ROK 1927.....	18
2.3 SOUČASNOST A ŘEŠENÍ.....	19
2.4 ZMĚNA SCÉNÁŘE.....	20
3 PRŮZKUM.....	21
3.1 POSUN BĚHEM NATÁČENÍ.....	22
3.2 KDE HLEDAT?.....	26
4 SPOLEČNOSTI.....	27
4.1 ZPROSTŘEDKUJÍCÍ SPOLEČNOSTI.....	28
4.2 SPOLEČNOSTI SE ZVÍŘATY.....	29
4.3 LIDÉ.....	37
5 PŘEDPRODUKČNÍ PŘÍPRAVY.....	38
5.1 LEGISLATIVA.....	38
5.2 ŘÁD OCHRANY ZVÍŘAT.....	38
5.3 SMLOUVY.....	42
5.4 POJIŠTĚNÍ.....	43
5.5 PŘÍPRAVA LOKACE.....	43
5.6 ROZPOČET.....	45
5.7 DALŠÍ PŘEDPRODUKČNÍ ZÁLEŽITOSTI.....	47
5.8 SPOLUPRÁCE S TRENÉREM.....	48
5.9 ŠTÁB.....	49
5.10 NATÁČECÍ PLÁN.....	50

6 TRÉNINK ZVÍŘAT A HERCŮ	51
6.1 PRÁCE SE ZVÍŘATY.....	51
6.2 VÝCVIK KONÍ.....	55
6.3 KASKADÉRSKÁ PRÁCE.....	56
6.4 PRÁCE S HERCI.....	57
7 NATÁČENÍ	63
7.1 REŽIE.....	63
7.2 KAMERA A SVĚTLA.....	63
7.3 ZVUK.....	65
7.4 MAKE-UP.....	65
7.5 ANIMATRONICS.....	66
7.6 FILM O FILMU.....	67
8 POSTPRODUKCE	68
8.1 ANIMACE.....	68
8.2 ZVUKOVÁ.....	71
9 DISTRIBUCE	72
9.1 PLAKÁT.....	72
9.2 PREMIÉRA.....	73
10 AHA	74
11 ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	81

1 ÚVOD

1.1 Úvod na úvod

Na úvod úvodu bych ráda napsala, že nejsem nikdy nebyla příliš úvodový typ. Od základní školy jsem úvody přeskakovala proto, že se v nich často psaly věci, kterým jsem nerozuměla, a zdánlivě nijak nesouvisely s tím, o čem se v práci psalo. Z úvodu mě nikdy nikdo nezkoušel, nikdy se mě na něj nikdo neptal a vlastně jsem časem dospěla k názoru, že úvody v knihách a dalších pracích jsou tam jenom proto, že je to nějaký zažitý zvyk, který všichni dodržují zřejmě pouze ze slušnosti. Během studia na gymnáziu jsem se nijak úvodům nepřiblížila. Co jsem se naučila na základní škole jsem v mnoha případech dovedla do dokonalosti, občas už jsem totiž nečetla ani samotné knihy, protože jsem se naučila dobře zacházet s internetovými vyhledávači a neviděla jsem pro to důvod. Seznam knih v kolonce „povinná literatura“ pro mě byl často důvodem knihy nečíst, právě z důvodu té povinnosti. Ostatní knihy jsem naštěstí četla ráda, takže můžu být jediné vděčná, že nebylo „povinné“ číst všechny.

Podobně bez-úvodně, a s částečnou knižní ignorací, jsem bez problému prošla své celé bakalářské studium. Sem tam jsem si sice přečetla nějakou tu povinnou knihu, ale pro změnu na ty dobrovolné mi nezbyvalo příliš času. Nedávno jsem se zamyslela nad tím, proč vlastně pokaždé v knize přeskakuji úvod. Protože jsem přišla na to, že můj odpor k úvodům vznikl na základní škole, zkusila jsem přečíst úvod té, kterou jsem už měla rozečtenou, a doufat, že se moje vnímání za těch pár let trochu změnilo. Ta kniha, konkrétně Síla ženy, mě příliš nebavila, s mnoha názory jsem nesouhlasila a do každé další stránky jsem se nutila. Po přečtení úvodu jsem začala knihu vnímat úplně jinak, přečetla jsem ji za další dvě hodiny, a doteď z ní čerpám. V tu chvíli jsem pochopila, že úvod je klíčem k práci, a bez klíče se těžko otevírají jakékoliv dveře. A protože moje dveře jsou občas dobře zabezpečené, rozhodla jsem se svůj úvod trochu více rozvést.

V úvodech k diplomovým pracím se většinou píše pouze o tom, co bude jejich obsahem a jak k němu přistupovat. Já bych ale ráda začala tím, proč jsem se vlastně rozhodla psát práci o natáčení se zvířaty ve filmu, a také o tom, proč jsem půl roku před odevzdáním diplomové práce zrušila téma, kterému jsem se věnovala poslední dva roky. Těmito věcmi vás nechci zatěžovat proto, že bych je neměla komu říct, nebo proto, že bych tím chtěla nějak beletrizovat tuto práci. Naopak, své historky už jsem vylíčila mnoha

přátelům a o beletrii se pokouším ve zcela jiných sférách svého života než v diplomové práci. Mám ale pocit, že mi neublíží zmínit se znovu a vám by mohly přijít zajímavé moje postřehy, pokud jste občas nerozhodní v tématech, jako občas bývám i já. Na konec úvodu se pokusím o stručné seznámení s tím, co Vás čeká na dalších stránkách této práce, takže o nic nepřijdete.

1.2 Cesta od tématu k tématu

Mým původním tématem diplomové práce byl product placement, kterému jsem se věnovala už ve své bakalářské práci a se kterým jsem neměla nejmenší problém. Našla jsem si skvělou konzultantku, producentku Lydii Lukes, která má s product placementem bohaté zkušenosti, a plánovala jsem napsat skvělou práci, věnovanou převážně product placementu v zahraničních filmech. Chtěla jsem se stát odbornicí na product placement a šla jsem tím směrem, o kterém jsem byla přesvědčena, že mě k mému cíli dovede. Našla jsem si pracovní stáž v produkční firmě v Londýně, která produkuje převážně reklamy, a krásně mi do sebe zapadal můj cíl s tím, co právě dělám. Začala jsem chodit do práce a po večerech a o víkendech jsem pracovala (nejen) na diplomové práci. Po dvou měsících stáže jsem si uvědomila, že mě product placement vůbec nebaví a že Londýn nebude městem, ve kterém bych chtěla žít, a začala jsem přemýšlet nad tím jak jsem si vlastně vybrala své „celoživotní“ téma.

Vzpomněla jsem si na jeden podzimní večer ve třetím ročníku. Právě jsem byla na studijní stáži ve Francii, a psala jsem si na skypu s kamarádkou, které jsem si postěžovala, že mě nenapadá žádné téma, které bych jako produkční mohla psát. S naším ročníkem se zavedla výuka produkce na FMK, neměla jsem proto ani žádné nápovědy z minulých let, jak koncipovat bakalářskou práci. Kamarádka se chvíli zamyslela a potom mi navrhla „a co třeba product placement?“... Ve chvíli, kdy jsem si uvědomila, že ve výběru mého tématu není nic hlubokého, nebylo tak těžké ho opustit. Zjistila jsem, že mě vlastně nic zásadního k tématu minulé práce nepoutá, kromě té práce, kterou už jsem na něm odvedla. Rozhodla jsem se skončit raději hned, než abych vkládala další energii do něčeho, čemu se dál věnovat nechci.

Přemýšlet nad novým tématem jsem ani moc nemusela. Od dětství jsem milovala zvířata a nedokázala jsem se bez nich obejít. Pouze během let, kdy jsem se soustředila na vzdělávání a podobné záležitosti na cestě k dospělosti, jsem na to trochu zapoměla. Naštěstí si člověk

všimne, že mu chybí nějaká zásadní součást života, není-li poblíž dostatečně dlouho, a tak jsem si i já uvědomila, že budu muset zpátky ke zvířatům. Chtěla jsem okamžitě odejít ze školy a jít někam na farmu kydat hnůj a skákat přes překážky, ale potom jsem si uvědomila, že opustit svět natáčení nebude tak snadné. Během studia filmu jsem totiž získala další životní náplň, bez které si už teď neumím svůj život představit a tak už jen zbývalo přijít na to, že se dají spojit dohromady. A tak vzniklo moje téma.

1.3 Zvířata a film poprvé

Natáčení veškerých audiovizuálních děl je náročné samo o sobě, ale pokud s k nim přidají ještě zvířata, začíná se vše komplikovat o něco víc, protože běžný denní režim zvířete je na míle vzdálen běžnému natáčecímu dni. Vezmeme-li si například, že psi spí přibližně 18 hodin denně, a že některé natáčecí dny jsou podobně dlouhé, dá se snadno odvodit, že se při natáčení se zvířaty bude muset natáčení zorganizovat jinak. Na každém natáčení je zvíře stavěno do role, která je pro něj nová a neznámá, přestože má speciální výcvik.

Pokud si navíc scénárista vymyslí až nadpřirozené scény, bývá to ještě mnohem složitější. Více budu téma scénářů rozebírat v samostatné kapitole, s pomocí knihy pana Delmonta, kterou budu ještě několikrát zmiňovat, protože mi při psaní této práce velice pomohla. Abych tu hned na začátek nepsala pouze důvody, které by vás mohly odradit, přidávám že natáčení se zvířaty má své kouzlo. A pokud jste někdy zakusili ten pocit z toho, že se scéna se zvířecím hercem natočit podařila, víte, že pokoušet se o to, za to stojí.

Shodou okolností jsem už svůj bakalářský film natáčela se zvířetem v hlavní roli, a protože jsem něměla tušení, jak podobné věci fungují, stejně jako většina štábu, zjistila jsem, že je potřeba napsat nějaký základní manuál pro natáčení se zvířaty. Nebyla jsem si ale jistá tím, zda to ostatní vnímají stejně. Proto jsem vytvořila průzkum, ve kterém jsem zjistila, co přibližně filmaři potřebují ke štěstí při natáčení se zvířaty, a zda už třeba neví vše co potřebují. Naštěstí pro tuto práci, a naneštěstí pro natáčení se zvířaty, jsem se dozvěděla, že neví. Vyvodila jsem z názorů, které mi do průzkumu vyplnili, co je zajímavá a odkud mám začít. A také jsem díky nim získala dostatečnou motivaci pro vytvoření této práce.

1.4 Proč mít zvířata ve filmu?

Zvířata jsou všude okolo nás a už to by mohl být jeden z dobrých důvodů proč s nimi natáčet. Pokud nejste žádným milovníkem zvířat a tvrdíte, že se se zvířaty potkáváte

minimálně, vzpomeňte si na všechny ty sousedy, venčící svoje pejsky, když chodíte běhat, nebo na krávy na poli, když jedete po dálnici. Zvířata tu prostě existují s námi a málokdy se jim dá vyhnout.

Málokdo dokáže říct jaké filmy ho v budoucnu čekají, a proto ani ten zvířatům nejnepřístupnější režisér nemůže předem vědět, zda se mu do ruky náhodou za deset let nedostane nějaký geniální scénář, ve kterém si scénárista zrovna vymyslí do role nejlepšího přítele hlavního hrdiny říčního bobra. Producent bude nejlepším přítelem scénáristy, režisér nebude mít na nájem a bobra se už nezbavíte, takže doporučuji neopovrhovat prací se zvířaty ani těm, kteří nejsou zrovna jejich milovníky jako my ostatní.

1.5 Forma práce

Při hledání odpovědí na moje otázky k tématu jsem objevila pouze několik tištěných zdrojů, ze kterých jsem mohla čerpat. Tyto zdroje jsem využila, ale vycházela jsem samozřejmě hodně i z internetových zdrojů. Nejvíce jsem čerpala z rozhovorů s odborníky, které jsem kontaktovala, ať už se jednalo přímo o cvičitele zvířat, úředníky různých institucí nebo filmových odborníků z praxe.

1.6 Náplň práce

Na závěr úvodu se pokusím o takový stručný souhrn toho, co si budete moci přečíst na následujících stránkách. Když jsem se rozhodla, že vytvořím ten manuál, který tu podle mě chybí, neměla jsem nejmenší tušení o tom, co mě čeká. Až v průběhu prohledávání zákonů, novel, prohledávání wikipedií, googlování a především rozhovorů s profesionály v oboru jsem zjistila, proč pravděpodobně žádný přehled zatím nevznikl. Nechci tím zveličovat množství práce, které jsem odvedla, spíše zdůraznit množství informací, které jsem neměla předtím, než jsem se o téma natáčení se zvířaty začala zajímat. Jsou informace, které by vás možná zajímaly, ale v této práci je nenajdete a možná se budete divit proč. Důvod je jediný, tyto informace bývají součástí know-how^a chovatelů a trenérů zvířat a nechci je proto zveřejňovat. Velkou část informací, použitou při tvorbě této práce, jsem čerpala právě od nich, a nechci jejich pomoci zneužívat.

^a Souhrn souhrn poznatků, receptů, výrobních a obchodních znalostí a postupů získaných dlouholetou zkušeností, hospodářský nehmotný statek.

Práci jsem rozdělila do kapitol chronologicky tak, aby čtení dávalo smysl a informace se daly použít jako manuál. Manuály se většinou dobře nečtou, tak jsem se rozhodla nepsat ji klasicky manuálovým způsobem. Snažila jsem se ji rozčlenit a napsat tak, abych se v její struktuře neztrácela a kapitoly logicky navazovaly. Ačkoliv se to nepíše snadno, je dokonce strukturovaná tak, aby se daly kapitoly přeskakovat, pokud je čtenář nebude potřebovat a nebo si je bude chtít přečíst později.

V první části si přečtete o tvorbě scénáře se zvířecími herci a najdete zde několik tipů pro zjednodušení práce. Dále jsem zařadila výsledky svého internetového průzkumu. Celou práci prokládám zkušenostmi různých filmových tvůrců, protože zastávám názor, že se člověk nejlépe učí z konkrétních situací. Přidám také několik ukázkových obrázků, které uleví očím od čtení. V další kapitole se budu věnovat předprodukčním přípravám, kde si můžete přečíst co všechno jste na posledním natáčení zapomněli udělat a kolik zákonů jste při tom překročili. Pak přijde část, rozebírající trénink zvířat a herců ve spolupráci a následuje kapitole o samotném natáčení, na které už by mělo zbýt minimum povinností, protože vše bylo zařízeno v přípravách. Nebude pro vás asi překvapením, že natáčení následuje postprodukce. V této kapitole se dozvíte i o možnostech, které by před pár lety ještě nikdo nepovažoval za realizovatelné. Následuje distribuční kapitola, která je zde spíše pro úplnost než kvůli zásadnímu rozdílu jejího průběhu při natáčení se zvířetem. Na závěr vás čeká zhodnocení nalezených výsledků a několik málo slov, které tuto práci uzavřou.

2 SCÉNÁŘ

Na prvním místě je v přípravě kteréhokoliv filmu tvorba scénáře, a proto i v této práci na prvním místě rozeberu scénář. Zároveň jsem k této kapitole přidružila příběh člověka, který mě velice zaujal. Přestože působil na začátku minulého století, jsou mi mnohé z jeho názorů na práci se zvířaty sympatické a myslím si, že byl na svou dobu velice pokrokový.

2.1 Joseph Delmont

Knihy Divoká zvířata ve filmu z roku 1927, napsaná německy mluvícím autorem z Dolního Rakouska, Josephem Delmontem, se stala mým nejoblíbenějším zdrojem inspirace pro tuto práci. Líbí se mi způsob, jakým popisuje natáčení, a jeho přístup ke zvířatům. Z knihy je jasně znát, že čerpá z mnohaletých zkušeností se zvířaty a není se čemu divit, když se člověk podívá na jeho životní příběh.

Joseph Delmont v osmi a půl letech utekl z domova a připojil se ke kočovné skupině umělců, a sbíral zkušenosti z cirkusového prostředí, mezitím co ho rodiče doma oplakávali. Ve čtrnácti letech se mu stala nehoda, kvůli které musel skončit s akrobacií. Stal se hlídačem zvířat a odtud se dostal k práci pomocníka varietního cvičitele slonů. Po této zkušenosti si ho za svého asistenta vybral cestovatel a lovec Mr. Cutcheon. Ve svých šestnácti a půl letech, po smrti cestovatele, Joseph převzal jeho místo. Od té doby se zabýval odchytáním zvířat, například pro zoologické zahrady, cestoval po celém světě a zkoumal chování zvířat v jejich přirozeném prostředí. Postupem času se, díky skupině opic kterou vlastnil, dostal k filmu a od té doby začal intenzivně spolupracovat s filmaři. Po čase se sám stal režisérem, scénáristou a kameramanem. Za 20 let svého působení ve filmovém průmyslu natočil přibližně 200 filmů. Zároveň byl autorem knih o filmu a zvířatech. Mark Twain byl velkým obdivovatelem Delmontových příběhů a považoval ho za nadějněho budoucího humoristu, ale Delmont se rozhodl zůstat u filmu. Ve své době byl výrazným kritikem většiny krotitelů zvířat z důvodu nedodržování humánních způsobů práce s nimi. Jak píše autor předmluvy K. L.^b: „Nikdy nedovolil, aby bylo zvíře bito nebo zbytečně trápeno. Choval se ke zvířatům, jež chytil, vždy s láskou a dobrotou.“

Joseph Delmont se ve své knize na úvod zabývá také psaním scénářů. Ke scénáristům je poměrně kritický a uvádí zde důvody proč mu nevyhovuje jejich práce. Například ve scénářích z cirkusového prostředí, jehož způsob fungování znal sám velice dobře od

^b Takto je autor úvodní Delmontovy biografie uveden i v knize, nedá se dohledat jeho celé jméno.

dětství. Jeho postoj ke scénáristovi jednoho konkrétního scénáře je patrný z Delmontova textu.

2.2 Scénáře a rok 1927

„Film, v němž vystupuje celý cirkus, jest také velmi oblíbený, chybuje se však obyčejně tím, že text píše lidé, kteří nemají ponětí o životě v cirku, variétě a v podobných podnikcích. Neuvěřitelný kyč spáše takový „skribent“ („spisovatel“) a není-li ani režisér obeznámen s tímto prostředím (jak se často stává), tu povstane slátanina, jež jest pravým opakem skutečného života potulného nárůdku artistů. Člověk tu uzří divy. Ředitel cirku musí vždy vyhlížeti brutálně, musí býti vyzbrojen mohutným knírem. Nikdy nedovede zacházeti bičem a jeho šlehy působí krvavé pruhy – v drtinách manéže. „Jezdkyně bez sedla“ má na střevících 10 cm vysoké podpatky.

Poněvadž se objevuje jen ve velké scéně, musí si toho obecnstvo povšimnouti. Divák nemusí býti právě členem cirku, aby pochopil, že tato dáma by si musila nezbytně přelámati kosti, kdyby měla s rozběhem skočiti na hřbet svého komoně. Jen ve vzácných případech ví režisér, jenž ostatně může býti jinak velmi schopný, jak to skutečně u artistů vypadá. Řídí se rukopisem, po případě připíše k němu ještě několik hloupostí.

Nyní se má ve filmu užívat také ještě zvířata! „Spisovatel“, jenž nemá ani nejslabšího ponětí o tom, čeho se může kdo se zvířaty ve filmu odvážiti, napíše věci do svého díla, jež vyžadují schopností universitního profesora, jež však lev jen velmi zřídka dokáže. „Hvězda“ filmová nebo „diva“ přidá při poradách ještě něco ze svého, všecky chtějí velmi nebezpečné scény a jsou hotovy odvážiti se stokrát života. Klec tu přece ještě není a lvi jsou v bezpečné dálce.

„Ovšem že půjdu do klece,“ volá hrdina s nadšením a také diva prohlašuje, usmívajíc se líbezně na ředitele, že klec plná lvů jest vlastně jejím působištěm! Nyní se rukopis ještě důkladně změní a tu se teprve najme skupina lvů, po případě celý zvěřinec. Krotitel se dostaví se svými zvířaty ke snímku. Vysvětlí mu, čeho od jeho zvířat požadují. Nyní teprve se ukáže, že zapomněli se otázati o radu jediného znalce! „Že to není možno?“ řve autor. Režisér se pohrdlivě usmívá, „star“ („hvězda“) poklepává si hůlkou na vyžehlené nohavice kalhot, ředitel křičí: „Což jsem vám to vždy neříkal, že to není možné?“ Ovšem že se o této nemožnosti nikdy slovem nezmínil!

Rukopis se znova přepisuje (a to v poslední chvíli), a tu je z něho teprve slátanina, poněvadž nyní nemá zase krotitel ani ponětí o filmu a chce si věc sobě i svým zvířatům ulehčiti; nechce míti risika.¹

2.3 Současnost a řešení

Z předchozího úryvku se dá snadno poznat, že se toho za ty desítky let až tak moc nezměnilo. Někteří scénáristé stále píšou o věcech, kterým nerozumí a někteří režiséři si stále neověřují fakta. Scénáře, tedy spíše jednotlivé obrazy, se musí přepisovat na poslední chvíli a vzniká z toho nezvyklý crossover^c, v případě pana Delmonta nazvaný „slátaninou“. Existují tři způsoby jak se úspěšně vyrovnat s podobnými situacemi.

2.3.1 Včasná konzultace

První způsob je spolupráce scénáristy s lidmi od zvířat již v průběhu vývoje scénáře a konzultace všech náročnějších scén se zvířaty. Chovatelé zvířat dobře vědí jaké scény jsou realizovatelné, jaké v žádném případě nejsou a jsou schopni doporučit alternativu k již napsané scéně včas. Tento způsob je zřejmě nejvhodnější pro faktickou správnost ve filmech. Jako každou radu, není vhodné ani tuto využívat dogmaticky. S každou drobností ale volat cvičiteli zvířat nemusíte. Pokud vám někde v druhém plánu projde pes na vodítku nebo vám na dvorku běhají tři kuřata není to ještě důvod pro konzultaci scénáře se zvířecím odborníkem. Je na vašem zvážení, zda patří scéna mezi náročnější a nebo ne.

2.3.2 Psát ze zkušenosti

Druhou možností pro scénaristu je psaní z vlastní zkušenosti, ale to může využít pouze člověk, který je znalý prostředí, ve kterém se zvířata vyskytují. Pravidlem je psát do scénáře pouze situace, které sám zažil nebo je má zprostředkovaně, od věrohodných zdrojů. Za věrohodný zdroj nemůžeme pravděpodobně považovat historiky typu „kamarád má kamarádku a její teta slyšela od švagra svého zetě že se jeho synovcovi stala taková věc když byl malý, on byl sice ještě tak malý, že už si to nepamatuje, ale jeho prastrýc, který loni zemřel, rád vypravoval tuhle historku...“. Neboli ověřené zdroje nejsou na škodu ani u různých zvířecích historek. Nevýhodou tohoto způsobu psaní je, že vám nikdo nemůže zaručit, že pokud se stala někomu jednou jedinkrát nějaká zábavná situace, bude nějaké

¹ Citace [1] DELMONT, Joseph. Divoká zvířata ve filmu, s. 20-21.

^c Crossover = celek vzniklý křížením žánrů.

jiné zvíře schopné ji přesně zahrát. Proto i v tomto případě je nejlepší konzultovat scénář s odborníky.

2.3.3 Animace

Třetí možností je, že si scénárista bude dál psát do scénáře co se mu zlíbí a film nebo jeho část budou animované. V tomto případě může být využita buď kompletní animace z rukou animátora a nebo různé další druhy animace, například s pomocí bodů, umístěných na zvířeti. Více o tomto způsobu se dozvíte v postprodukční části této práce. Varianta animace zvířete v hraném filmu bude finančně náročnější na postprodukcii, protože se budou muset zafinancovat hodiny pronájmů studií a práce animátorů.

2.4 Změna scénáře

Pokud se vám nebude dařit scény se zvířaty napsat nebo vám právě odborník vysvětlil, že tak jak jste scénu napsali není její realizace možná, vezměte si z toho to pozitivní. I v tomto případě platí totéž jako pro psaní všech ostatních scén. Syd Field popisuje řešení ve své knize.

„Jeden filmový střihač, se kterým jsem si kdysi povídal, mi ozřejmil jeden důležitý tvůrčí princip: říkal, že v kontextu příběhu vám "sekvence, které jste vyzkoušeli a zjistili jste, že nefungují, ve skutečnosti ukazují, co funguje".

Je to klasické kinematografické pravidlo. Mnohé z těch nejlepších filmových momentů jsou vlastně dílem náhody. Obraz, který vyzkoušíte a který na první pokus nefunguje, vás nakonec přivede k něčemu, co funguje.

Nebojte se dělat chyby.²

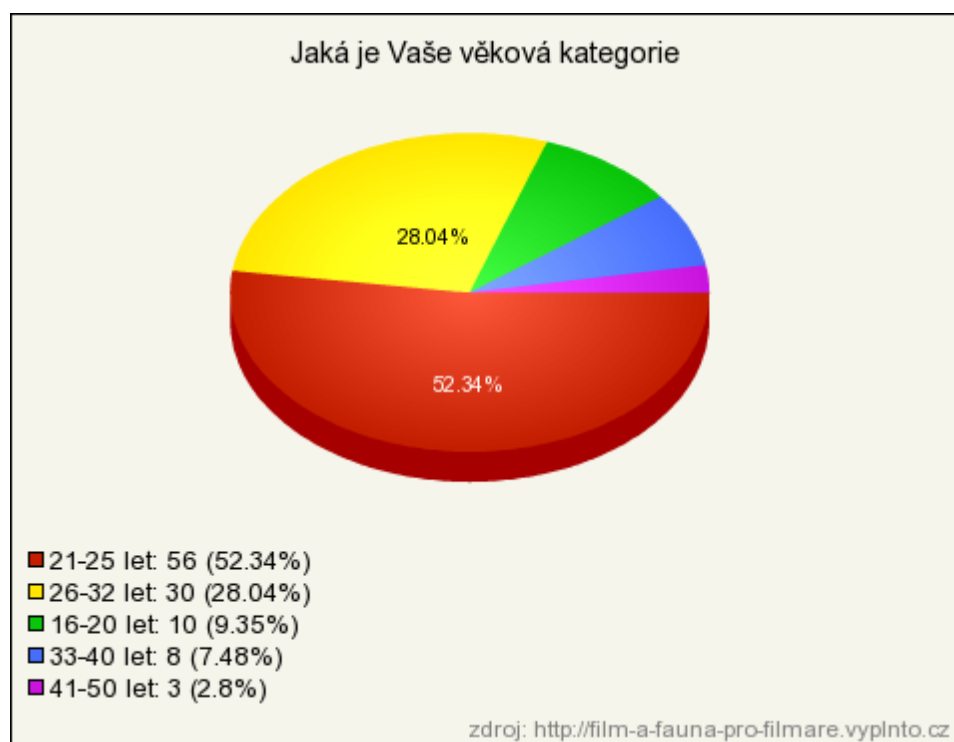
A připojím ještě slova jednoho bývalého amerického prezidenta, který vládl na počátku minulého století. „Člověk, který nikdy nedělá chyby, je člověk, který nikdy nedělá nic.“, Theodore Roosevelt.

Jak je vidět, není se při psaní scénářů či scén se zvířaty, čeho bát. Pokud to nevyjde napoprvé, vyjde to o něco později.

² Citace [2] FIELD, Syd. Jak napsat dobrý scénář, s. 181.

3 PRŮZKUM

Před psaním této práce jsem vytvořila průzkum, protože jsem chtěla zjistit jak reagují na natáčení se zvířaty ostatní tvůrci audiovizuálních děl mimo mě. Jeho výsledky pro mě byly velmi nápomocné při vytváření struktury této práce a rozšířily mi zorné pole v tématice. Podařilo se mi přesvědčit 107 filmových expertů, poloprofesionálů a amatérů, aby vyplnili můj průzkum. Velká část z nich už dokonce se zvířaty natáčela a díky tomu jsem získala i možnost porovnání znalostí před natáčením se zvířetem a po něm. Snažila jsem se oslovit všechny filmaře ve svém okolí a přestože je moje okolí genderově a věkově trochu nevyvážené, tak to na názorech, vyplývajících z průzkumu, není příliš znát. Otázky internetového průzkumu mi za dva týdny zodpovědělo 78 mužů a 29 žen, z nichž 56 bylo mezi 21 až 25 lety a žádný z nich nepřekročil hranici 50 let. Přesné rozložení věkového rozpětí můžete vidět na obrázku č. 1.

Obr. 1. Internetový průzkum *Film a fauna pro filmaře*. Graf k otázce: *Jaká je vaše věková kategorie?*

Díky názorům respondentů^d jsem si utřídila informace, které je převážně zajímají. Zjistila jsem jak reagují na téma natáčení se zvířaty, a zda vůbec někdy plánují se zvířaty natáčet. Zároveň jsem se jich ptala i na otázky týkající se sledování audiovizuálních děl se zvířecími herci a snažila se z jejich odpovědí vyvodit, jaká forma děl je pro diváky nejpoutavější.

3.1 Posun během natáčení

3.1.1 Před natáčením

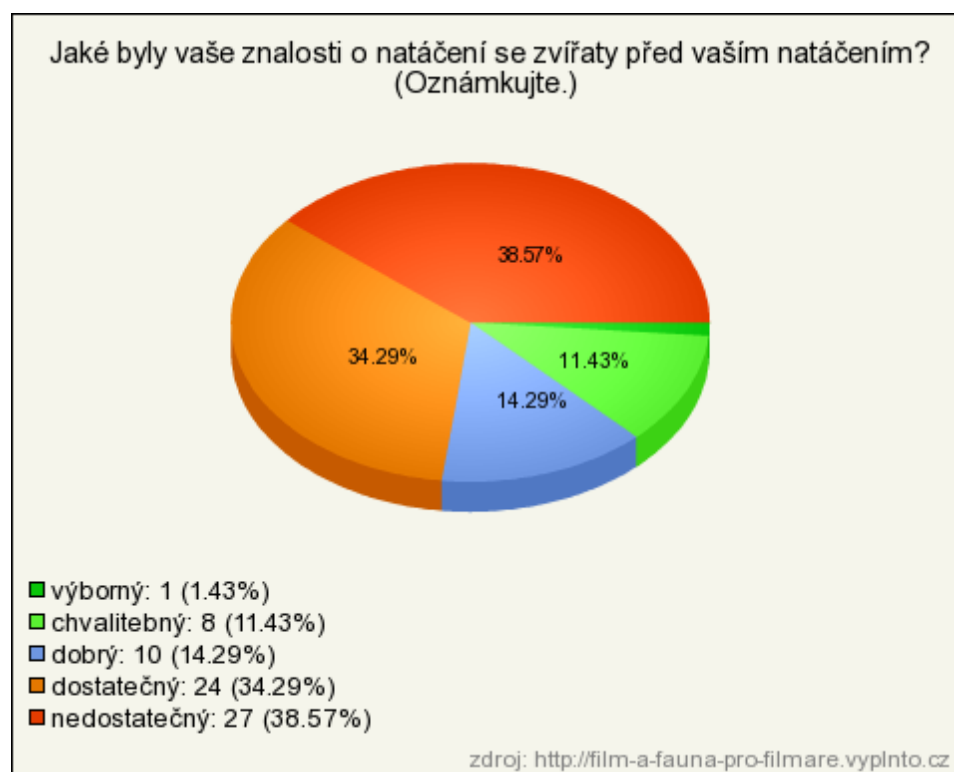
Téměř tři čtvrtiny účastníků mého průzkumu už měli zkušenosti s natáčením se zvířaty. Zajímalo mě, zda jejich předchozí zkušenosti byly snadné či složité. Také jsem se ptala, zda nelitují toho, že se rozhodli natáčet se zvířaty, a pokud ano, zda budou ochotni pustit se do toho znovu. Jejich odpovědi byly poměrně podobné.

Na úvod jsem je požádala, aby srovnali pomoci známkování jako ve škole své znalosti před a po natáčení se zvířetem. Před natáčením dokonce téměř 40 % respondentů uvedlo, že jejich znalosti byly nedostatečné a pouze jeden člověk byl schopen označit své znalosti jako výborné. Jak respondenti ohodnotili své schopnosti před natáčením můžete vidět na obrázku č. 2.

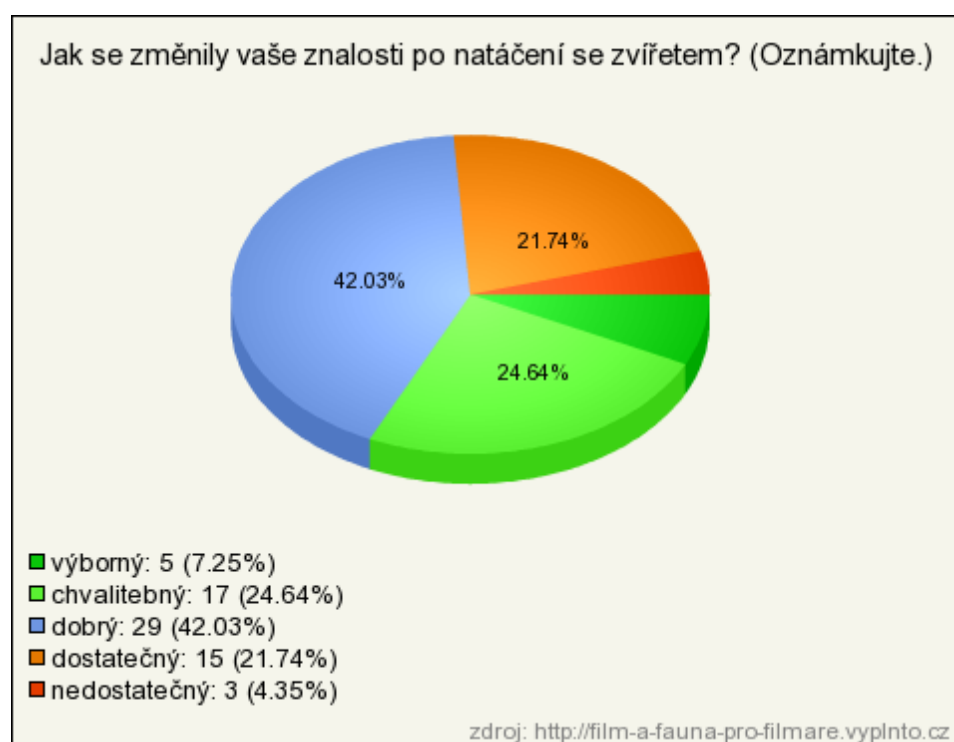
3.1.2 Po natáčení

Pro srovnání následuje hned po grafu s hodnocením znalostí před natáčením obrázek č. 3 s dalším grafem. Na něm můžete vidět výsledky otázky jak hodnotí respondenti své znalosti po natáčení se zvířetem. Přes 40 % účastníků zhodnotilo své zkušenosti jako dobré a jako nedostatečné už je oznámkovaly pouze tři účastníci průzkumu.

^d Respondent = účastník průzkumu.

Obr. 2. Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Jaké byly vaše znalosti o natáčení se zvířaty před vaším natáčením?.

Obr. 3. Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Jaké byly vaše znalosti po natáčení se zvířetem?.

3.1.3 Pokrok

Z porovnání předchozích dvou grafů se dá odvodit, že pokud by se lidé, kteří ještě nikdy nenatáčeli se zvířaty, setkali alespoň s jedním člověkem, který už předtím se zvířetem natáčel, posunulo by to jejich znalosti o velký kus dopředu. Celkový rozdíl mezi oběma grafy je výrazný.

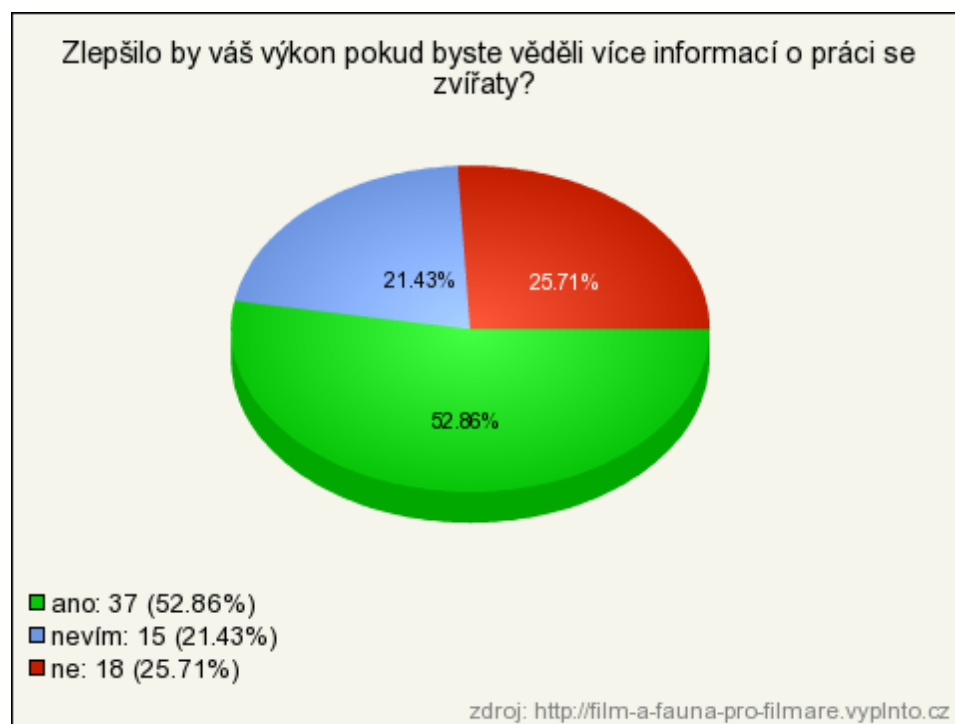
Překvapilo mě, že sami respondenti si neuvědomují, že by jejich výkon mohla zvýšit konzultace s někým, kdo už dříve se zvířetem natáčel. V další otázce jsem se totiž ptala, zda si myslí, že by se výsledek jejich práce zlepšil, pokud by věděli více o natáčení se zvířaty. Výsledek je sice kladný, ale pouze mírnou nadpoloviční většinou. Konkrétní odpovědi můžete vidět na obrázku č. 4.

3.1.4 Opakované natáčení

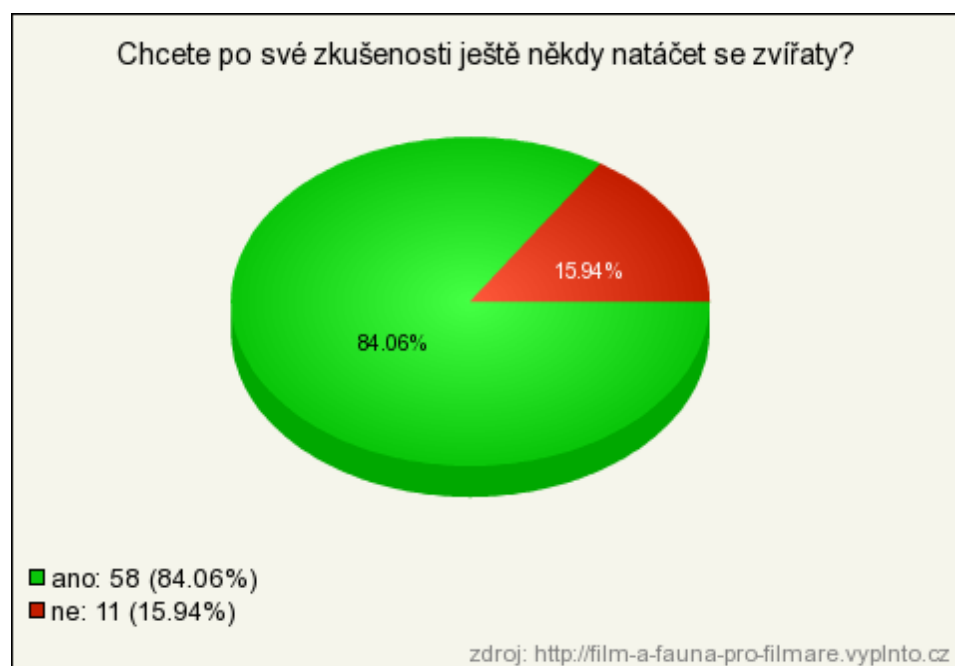
Položila jsem také otázky ohledně hodnocení jejich práce, jak jimi samotnými, tak veřejností. Většina odpovídajících uvedla, že jejich dílo bylo hodnocené kladně v obou případech. Procentuálně stejná většina z těch, kteří již se zvířaty natáčeli a byli spokojeni, s nimi plánuje natáčet i v budoucnu. Naopak menšina, jejíž dílo bylo hodnoceno negativně a z natáčení má negativní zkušenost, uvádí, že už neplánuje se zvířetem znovu natáčet. Graf s výsledky této otázky můžete vidět na obrázku č. 5.

Z výsledků všech předchozích otázek se dá odvodit, že neznalost může vést k negativní zkušenosti na natáčení a od této zkušenosti je už jen krůček k odmítání. Upřesním toto tvrzení v číslech. Respondentů, kteří odpověděli, že se zvířetem už nikdy nechtějí do budoucna natáčet bylo 11. Přidám-li k jejich odpovědi na tuto otázku srovnání s odpovědí z grafu na obrázku č. 2, zjistím, že 7 z nich mělo podle svého hodnocení nedostatečné znalosti a další 4 dostatečné.

Pouze jeden z těchto jedenácti uvedl, že nemá rád zvířata, z čehož předpokládám, že by s nimi nenatáčel ani kdyby jeho zkušenost na natáčení byla dobrá. Ostatních 10 bylo ale evidentně odrazeno negativní zkušeností z jejich neznalosti. V hodnotách průzkumu je to přibližně 9% ze 107 respondentů. Proto doporučuji pečlivou přípravu před natáčením, která je základem spokojenosti na place.

Obr. 4. Internetový průzkum *Film a fauna pro filmaře*. Graf k otázce: Zlepšilo by váš výkon pokud byste věděli více informací o práci se zvířaty?.

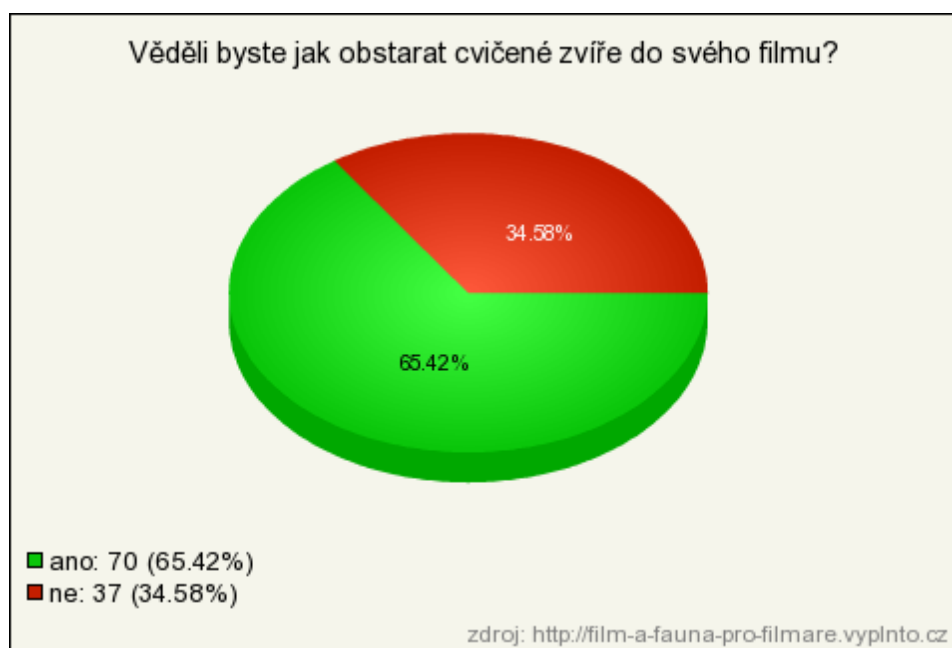

Obr. 5. Internetový průzkum *Film a fauna pro filmaře*. Graf k otázce: Chcete po své zkušenosti ještě někdy natáčet se zvířaty?.

3.2 Kde hledat?

V rámci průzkumu mě také zajímalo, zda by odpovídající věděli jak postupovat při hledání někoho, kdo se zvířaty umí pracovat a mohl by poskytnout zvíře pro natáčení. Dozvěděla jsem se, že většina z nich ví, jakým způsobem by si zvíře opatřila. Na internetu se dá objevit téměř cokoliv, takže se nedivím, že výsledky grafu na obrázku č. 6 dopadly takto. Účastníci průzkumu často uváděli, že by sice věděli jak sehnat zvíře do filmu, ale začali by se tímto úkolem zabývat až ve chvíli, kdy by se zjistili, že ho potřebují, což je pochopitelné.

Pro snazší orientaci ve vyhledávání společností a jednotlivců, a protože internet může občas přestat fungovat, následuje kapitola s přehledem všech nalezených lidí a organizací a shrnutí jakým způsobem vám mohou pomoci v rámci natáčení.

Obr. 6. Internetový průzkum *Film a fauna pro filmaře*. Graf k otázce: Věděli byste jak obstarat cvičené zvíře do svého filmu?.

4 SPOLEČNOSTI

V České republice existuje mnoho možností, jak si zajistit zvířecího herce pro svůj film. Na všech těchto možnostech se podílí poměrně nemalý počet společností a jednotlivců, které vám na následujících stranách představím. Tyto informace se mohou samozřejmě změnit, ale je možné si díky nim vytvořit přehled o tom, jak a co hledat. Tou změnou myslím především nabídku zvířat, která se s časem mění, ale také možnosti vzniku nových společností a zániku těch zde zmíněných. S určitou neaktuálností je ale nutné počítat u každé práce, protože než se dostane ke čtenáři, uběhne určitá doba, která může situaci změnit. Prozatím, v roce 2012, jsou tyto informace aktuální, a předpokládám že se v nejbližších letech tak moc měnit nebudou, a proto se je nebojte využívat.

Zvíře pro svůj film můžete obsadit několika způsoby. Od přímého kontaktování majitele již vycvičeného zvířete, přes zprostředkující společnosti, až po vychování a speciální vycvičení vámi vybraného mláděte. Pro všechny tyto možnosti je nutné využívat společnosti nebo jednotlivce, kteří mají zvířata vycvičená pro natáčení a jiná veřejná vystoupení a mají k tomu odbornou kvalifikaci. Odbornou kvalifikaci získávají od Ministerstva zemědělství ve spolupráci se Státní veterinární správou, ale o legislativních ustanoveních se dozvíte více v samostatné kapitole.

Při rozhodování, kterou variantu si zvolíte, záleží vždy na tom, jakými finančními a časovými podmínkami disponujete a jak moc se sháněním zvířete chcete zabývat. Rozhoduje také jaký podíl chcete mít v rozhodování o tom, které zvíře budete obsazovat. Také vždy záleží na tom, jaký druh audiovizuálního díla připravujete, což částečně souvisí také s finančními a časovými možnostmi, ale samozřejmě ne bezpodmínečně. Je logické, že pro reklamu, která musí být odevzdaná příští měsíc nebudete trénovat zvíře od mláděte, ale spíše si najmete agenturu. Naopak pro film, který je momentálně ve fázi námětu a jeho realizace se rýsuje v horizontu několika let, a máte na něj dostatečné finanční prostředky, si můžete dovolit smělejší dlouhodobé plány i v rámci výcviku zvířete.

Všechny zmíněné společnosti jsem oslovila a pokusila jsem se s nimi domluvit schůzku. Bohužel ne všichni se mi ozvali zpět a s některými se mi nepodařilo sladit časové možnosti, a proto zde najdete o některých více informací a o některých méně. Jsem si vědoma tohoto nedostatku, ale zároveň mi připadá rozumné dát více prostoru těm, se kterými jsem osobně mluvila a získala od nich spoustu cenných informací.

4.1 Zprostředkující společnosti

První možností jak získat zvířecího herce, a pravděpodobně také tou nejjednodušší a nejrychlejší, je oslovení společnosti, která vám sama vyhledá zvíře pro film. Této společnosti zadáte jaké požadavky na zvíře máte, jak by mělo vypadat, a na který přibližný termín ho potřebujete. Dál se o shánění zvířete nemusíte starat a můžete se věnovat samotné organizaci natáčení. Tato varianta hledání zvířecího protagonisty je finančně náročnější, a to z jednoduchého důvodu, musíte platit agentuře jako prostředníkovi a zároveň majiteli zvoleného zvířete. Níže jsou představeny společnosti, které vám v tomto směru mohou pomoci, řazené podle abecedy. Tyto společnosti se specializují přímo na vyhledávání zvířat, jejich trénink potom zajišťuje někdo jiný. Bohužel se mi nepodařilo domluvit ani s jedním zástupcem schůzku, a proto jsou informace níže získané pouze z internetových a dalších dostupných zdrojů.

4.1.1 Leviathan

S pomocí této reklamní agentury si můžete pořídit do svého filmu zvíře, které potřebujete, od hmyzu, přes ptáky po ryby a savce. Zaměřuje se na natáčení audiovizuálních děl a focení v České Republice a sídlí v Praze. Tato společnost se nevěnuje pouze dodávání zvířat pro film, ale také dalším činnostem. Poskytuje kompletní produkční servis od natáčení reklam a videoklipů až po animaci, a proto může vaše natáčení obohatit i jinak, než jen dodáním zvířete. Kontaktní osobou je zde Pavel Žďárek.

Název, adresa: Leviathan, Tupolevova 516, Praha 9 - Letňany

Web, email: <http://www.leviathan.cz>, leviathan@leviathan.cz

4.1.2 Republica

Tato společnost se zaměřuje na natáčení audiovizuálních děl v České republice, Srbsku a Černé hoře a sídlí v Praze. Spolupracují s několika společnostmi a jsou tím typem agentury, která najde zvíře za vás a vy se můžete mezitím věnovat dalším přípravám. Funguje zároveň i jako reklamní agentura a produkční společnost. Pokud kontaktujete Viktora Pavloviče, spoluzakladatele společnosti Republica, je schopen vám poradit od prvotní konzultace scénáře až po konkrétní možnosti realizace. Viktor Pavlovič je režisér, který se zaměřuje na natáčení se zvířaty a má v tomto oboru bohaté zkušenosti.

Název, adresa: Republica, Ostrovní 30, Praha 1

Web, email: <http://www.republica.cz>, viktor@republica.cz

4.2 Společnosti se zvířaty

Následující společnosti mají ve svém portfoliu konkrétní zvířata, na která se při natáčení zaměřují. Na rozdíl od předchozích společností zvířata i trénují a většina z nich má určité portfolio zvířat, ze kterého si můžete vybrat, na základě vašich požadavků a schopností či vzhledu daného zvířete.

Většina z nich se také zabývá vyhledáváním zvířete jako tomu bylo u společností v předchozí kategorii a je poměrně obvyklé, že spolupracují vzájemně mezi sebou. Dalo by se říct, že má každá svou vlastní síť kontaktů, díky které dokáže sehnat i zvířata, která nemá osobně k dispozici. Česká republika není tak rozsáhlá, a proto se v některých případech kontakty prolínají, ale dá se říct že má každý svou specifickou nabídku rozšířenou o něco, co nemá ten druhý. Pokud budete mít specifické požadavky, tyto společnosti jsou schopné vám obstarat a vycvičit jakékoliv zvíře nebo vám doporučit na jeho místo vhodnou alternativu.

Divíte-li se proč by vám doporučovali jiné zvíře, bývá to často z důvodu finanční náročnosti zapůjčení některých zvířat. Pokud si vyberete tři tygry a dvanáct zeber do nízkorozpočtového filmu, pravděpodobně je nezafinancujete. Naštěstí mají tito odborníci zkušenosti i s vymyšlením levnějších variant, a tak se nemusíte bát, že by nebylo možné to nějakým způsobem vymyslet.

Se zástupci z několika níže jmenovaných společností jsem se osobně sešla a získala o nich informace, týkající se tematiky celé této práce. Bohužel nebylo možné se sejít se všemi, protože jsou všichni velice časově vytížení, a to že si na mě našlo čas alespoň několik z nich považují za štěstí.

U každé společnosti zmiňuji její specifika a zvířata, která má okamžitě k dispozici pro natáčení. S každou z nich je možné skonzultovat svůj scénář ještě před samotnou realizací. Společnosti jsou opět seřazené podle abecedy.

4.2.1 Agentura Pelíšek

Umělecká a produkční agentura Jaroslava Pelíška poskytuje zvířata do filmu, na focení a na různé kulturní akce. Sídlo této agentury je v Krňanech, přibližně v půli cesty mezi Prahou a Benešovem. Do filmu poskytují především koně a dravce, z koní konkrétně plemena Českého teplokrevníka a Fríského koně. Z dravců vám mají tyto konkrétní druhy: Káně lesní, Káně rudochvostá, Káně Harrisovo, Jestřáb lesní, Orel stepní, Orel mořský, Orel skalní, Poštołka obecná, Sokol lovecký, Sokol stěhovavý, Raroh velký, Sup africký, Sup bělohlavý a Krkavec velký. Dále poskytují několik druhů sov: Puštík obecný, Sova pálená a Výr velký. Z dalších druhů jsou to psi a několik druhů lesních divokých zvířat, konkrétně jsou to daňci, srny, ježci, mufloni, lišky, divoká prasata, rysi, volavky, vydry a zmije. Všechna jmenovaná zvířata jsou zvyklá na natáčení a další veřejná představení.

Název, adresa: Agentura Pelíšek, Krňany 11, Netvořice

Web, email: <http://www.agenturapelisek.cz>, pelisekj@volny.cz

4.2.2 Animal Actors

Společnost Animal Actors se specializuje na práci s medvědy a šelmami pro film, reklamy nebo různé kulturní a propagační akce. Ačkoliv se zaměřují především na práci s medvědy, tygry, se lvy, a se psy, jsou schopni opatřit i jiná zvířata, pokud to budete vyžadovat. Majitelem společnosti je Jaroslav Kaňa, který má dlouholeté zkušenosti s natáčením v Rakousku, Německu, Francii, bývalé Jugoslávii, Brazílii, na Slovensku a samozřejmě v České republice.

Název, adresa: Animal Actors, Veletice 66, okres Louny

Web, email: <http://www.animalactors.info>, animalactors@volny.cz

Telefon: +420 603 395 529

4.2.3 Animal Service

Tato společnost sídlící v Chyňavě poblíž Berouna se zabývá výcvikem široké škály zvířat pro film, divadlo a další kulturní akce. Majitelkou této společnosti je Helena Cynková, se kterou jsem se potkala na natáčení u Rudolfa, kde natáčela se slonem ve videoklipu No Church in the Wild, amerického rappera Kanye Westa. Konkrétní scénu můžete vidět na

obrázku č. 7. Domluvili jsme se, že se k nim do Chyňavy přijedu podívat a zeptám se na pár otázek.

Cesta z Prahy do Chyňavy je relativně rychlá pokud jedete autem s navigací. Takové štěstí jsem bohužel neměla, ale po několikáté radě od paní Cynkové se mi podařilo dorazit. Statek je umístěn kousek od kostelíku a přímo zde najdete hned několik druhů zvířat. Můžete tu potkat psy, kočky, koně, pony, slepice, velblouda a králíky.

S Helenou Cynkovou jsme probrali její patnáctiletou praxi a zvířata se kterými už natáčela po celém světě. Z těch méně obvyklých jsou to například již zmíněný slon, zebra, jelen nebo divoké prase. Není pro ní ale problém opatřit vám do filmu jakékoliv zvíře a vycvičit ho k výkonu, který budete potřebovat. Strávila jsem na statku v Chyňavě asi dvě hodiny, podrbala si spoustu psů a koní a získala jsem mnoho rad, nejen od paní Cynkové, ale také od jejího muže, pana Davida Cynka, který je šéfproducentem v České televizi. Řekl mi několik zajímavých informací z produkčního hlediska, které se mi pro tuto práci také hodily. Pokud budete chtít paní Cynkovou kontaktovat a získat odpověď včas, doporučuji vám raději telefonický než emailový kontakt.

Název, adresa: Animal Service, Chyňava 84

Web, email: <http://animal-service.webnode.cz>, helena@animal-service.cz

Telefon: +420 608 111 197

4.2.4 Animmed production

Tato produkce vám pomůže najít nebo přímo vycvičit konkrétní zvíře, které budete do svého filmu potřebovat. Nevěnuje se jenom natáčení, ale také divadlu, focení, zvířecímu dabingu a dalším formám umění v ČR. Jejich práce spojuje vyhledávací typ agentury s přímou prací se zvířaty. Spolupracují také s majiteli a chovateli zvířat, farmáři, zoologickými zahradami, zvířecími útulky, atd. Společnost sídlí v Praze a její generální ředitelkou je Monika Vosyková.

Název, adresa: Animmed production, Radimovická 1423/31, Praha 4

Web, email: <http://www.animmed.com>, info@animmed.com

Telefon: +420 602 223 597

Obr. 7. Animal Service. Natáčení videoklipu No Church in the Wild u Rudolfa. Slon se připravuje na svou scénu mezi demonstranty.

Obr. 8. Czech Animal Art for film. Romana Hájková a kladrubský hřebec Generalissimus Morgana XXXI-11 zvaný „Mimi“ ve filmu Van Helsing. Foto archiv Romana Hájková.

4.2.5 Black Riders Ranch

Česká barokní společnost pod vedením Johany Spáčilové sídlí v areálu Black Riders Ranch poblíž Benešova a nabízí především práci s koňmi a dravci. Z dravců u nich najdete Káně harrisovo, Orla stepního, Sovu pálenou, Orla skalního a Raroha jižního. Při práci s koňmi se věnují klasickým kaskadérským disciplínám, ale třeba i jízdě v dámském sedle. Je zde také možnost jezdeckého výcviku herců před samotným natáčením. Dále s jejich pomocí můžete natáčet například s Kozou kamerunskou, Holandskou mini kozou, Ovcemi suffolk, Quessantskými mini ovcemi, Border kolií, smečkou beaglu nebo smečkou pointerů. Spolupracují se společnostmi Filmka, Czech Animal Art, Animal service a Film Pferde Stunts.

Název, adresa: Black Riders Ranch, Pozov 11, Postupice

Web, email: <http://blackriders.info>, blackriders@seznam.cz

Telefon: +420 606 482 290

4.2.6 Czech Animal Art for film

Na webových stránkách této společnosti si můžete přečíst popis: „Czech Animal Art for film se specializuje na výcvik a zajišťování zvířat pro film, reklamu, propagační a firemní akce a animační kulturní projekty.“, po rozhovoru s Romanou Hájkovou, která se konkrétně zabývá především prací s koňmi, bych dodala, že jejich hlavní prioritou je bezpečnost zvířete na natáčení. Spolupracují často se zahraničními produkcemi a mimo Romany Hájkové ve společnosti figuruje také Jitka Smadišová a Pavel Myslík. Poskytují cvičená i necvičená zvířata a jsou schopni po domluvě nabídnout i jiná zvířata, než mají v nabídce. Můžete po nich žádat psy, kočky, ovce, prasata, husy, kozy, králíky, krávy, užovky, různé dravce se sokolnickým výcvikem, ochočené holuby, pštrosy, pávy, labutě, divoké kachny, čápy, medvědy, lvy, tygry, smečku vlků, lišky, gepardy, potkany; z konkrétních druhů plazů jsou to Agamy vousaté, Hroznýš královský nebo Chameleon jemenský, jak jsem zjistila z jejich stránek.

S Romanou Hájkovou jsem se sešla v Nemocnici Na Františku, kde právě čekala na operaci, a proto na mě měla dostatek času. Seděli jsme v atriu a probírali jsme jakým způsobem funguje Czech Animal Art a jak mají rozdělené role se svými kolegy. Dozvěděla jsem se například, že její kolegyně Jitka Smadišová má mnoho zkušeností se šelmami, psy

a mnoha dalšími zvířaty a natáčela například videoklip se skupinou Duran Duran nebo film Quo Vadis z roku 2001. Romana ještě z vlastní zkušenosti povídá o natáčení s režisérem Romanem Polanskim nebo o své práci s koňmi ve filmu Princ a já. Z filmu Van Helsing, ve kterém Romana Hájková také působila, můžete vidět část vystoupení na obrázku č. 8. Díky Romaně jsem se dozvěděla spoustu informací ohledně fungování natáčení v zahraničí a o možnostech, na které je dobré se připravit v rámci produkce předem, aby se předešlo zbytečným komplikacím.

Název, adresa: Czech Animal Art for film

Web, email: <http://www.czechanimalart.cz>, romana.horses@seznam.cz

Telefon: +420 722 919 903

4.2.7 Equi Hanuš

Equi Hanuš je nedílnou součástí fundusu Barrandovských ateliérů a sídlí v Čerčanech u Prahy. Zabývá se komplexním zajištěním filmů po mnoha stránkách, od jezdeckých a vozatajských, po výuku herců, kaskadérů a poradenské činnosti. Equi Hanuš působí ve filmovém průmyslu od roku 1983. Sídlí v zámečku Vysoká Lhota u Čerčan, kde se nachází centrum s koňmi, sklady povozů, kočárů a sedlového materiálu. Spolupracovali například i na filmech Johanka z Arcu, Kletba bratří Grimmů a na dalších více než 200 projektech. Hlavní postavou společnosti a jejím zakladatelem je Petr Hanuš.

Název, adresa: Equi Hanuš, Vysoká Lhota 1, Čerčany

Web, email: <http://www.equi-hanus.cz>, info@equi-hanus.cz

4.2.8 Fauna & Film Praha

Společnost Fauna film dodává různé druhy zvířat pro filmová a reklamní natáčení po celém světě. Věnuje se převážně všem druhům natáčení a zajistí vám zvíře od zebry až po rybičky. Majitelem společnosti je Ota Bareš.

Za Otou Barešem do Faunafilmu na Zbraslav jsem se vypravila na výlet městskou hromadnou dopravou přes celou Prahu. Poměrně snadno jsme se s panem Barešem potkali a po krátkém seznámení jsem byla na chvíli předána Luce, která se mnou prošla celou faunu okolo domu. Potkala jsem se tak se psy, kozami, krkavci, puštíky, káňaty, kočkami, znovu krkavci, jezevcem, makakem, kunou, fretkami, papouškem, liškou, opicemi (druh

malpy) a na závěr opět s krkavcem. Povídali jsme si o tom jak snadno se s kterým druhem zvířete pracuje a na závěr mi Lucka předvedla jak cvičí s kočkami, které byly připravené na natáčení. Dozvěděla jsem se také, že Lucky kuň byl nedávno poprvé na natáčení a vedlo se mu prý skvěle.

Po provedení po areálu, který byl až neuvěřitelně čistý vzhledem k množství zvířat, která tam žijí, jsem přijala nabídku uskutečnit rozhovor na povozu s koňmi, se kterým jezdí pan Bareš pravidelně vyvést hnůj. Jeli jsme přibližně hodinku po lese na místo hnoji určené a hodinku zpátky. Probírali jsme spoustu filmových a reklamních projektů, na kterých Ota Bareš v rámci Faunafilmu spolupracoval po celém světě, mimo jiné například i Trierova Antichrista. Dozvěděla jsem se, mimo jiné, že přístup ke zvířatům bychom měli převzít nejlépe ze skandinávských zemí, kde jsou vysoké standardy v přístupu ke zvířatům a nebo také že jedním z nejlépe cvičitelných zvířat jsou krkavci, protože jsou velice inteligentní.

Mnoho dalších informací, které mi Ota Bareš řekl, mi pomohly vytvořit některé z kapitol, ale především mi jízda na čerstvém vzduchu na povozu s koňmi připomněla, proč vlastně tuto práci píšu.

Název, adresa: Fauna Film, Nad Dálnicí 1143, Praha 5 - Zbraslav

Web, email: <http://www.faunafilm.cz>, info@faunafilm.cz

Telefon: +420 602 271 402

4.2.9 Film Pferde Stunts

Tato společnost má webové stránky pouze v angličtině nebo v němčině, protože jak už název napovídá, jedná se o původně německou společnost. Přestože se jedná o německou společnost, působí také na českém trhu a jejím zástupcem na našem území je Jana Jelenová. Můžete se na ně obrátit pokud potřebujete kompletní servis při natáčení s koňmi, který zahrnuje: poradenství, přípravu, trénink herců, nákup vybavení a samozřejmě samotné natáčení.

Název, adresa: Film Pferde Stunts

Web, email: <http://www.filmpferdestunts.com>, terra.historia@seznam.cz

Telefon: +420 603 525 038

4.2.10 Filmka

Společnost Filmka Stunts sídlí přímo v areálu Barrandovských ateliérů a věnuje se především kaskadérské práci, pod tento obor spadá také práce s koňmi a dalšími zvířaty, která potřebují spolupráci kaskadéra. Společnost vznikla již v roce 1960, a tudíž je nejstarší v oboru. Jejím šéfem je Ladislav Lahoda, díky kterému jsem se přišla podívat na již zmíněné natáčení k Rudolfinu, kde jsem se potkala se slonem a s Helenou Cynkovou.

Díky panu Lahodovi jsem také získala kontakt na Aleše Košnára, kaskadéra a horsemastera, díky kterému vznikla celá kapitola o kaskadérech. Na natáčení na hradu Točnick už jsem sice nedošla, protože mi prasklo těsnění u hlavy v autě mých rodičů, které jsem si pro tu příležitost půjčila, ale nakonec jsme se domluvili na dálku.

Název, adresa: Filmka Stunts, Kříženeckého nám. 322, Praha 5

Web, email: <http://www.filmka.cz>, lahoda@filmka.cz

Telefon: +420 602 305 304

4.2.11 Produkce Plánka

Výcvikem koní pro film se zabývá Produkce Plánka pod vedením pana Václava Plánky. Zaměřuje se na poskytování koní pro film, reklamu a další audiovizuální díla. Dále se specializuje na kaskaderské výkony jako jsou průjezdy ohněm, padání z koně, rytířské souboje a různé další, které můžete vidět ve videu na webových stránkách. Pan Plánka vám může do filmu zajistit i jiná zvířata jako jsou osli, krávy, ovce, psi nebo ptáci. Je možné také domluvit výcvik jezdců a kaskadérů před natáčením.

S panem Plánkou jsem se potkala nakonec v Praze, přestože bych se raději jela podívat na jeho statek v Rybníčku poblíž Pelhřimova, ale časové možnosti mi to nakonec nedovolily, a tak jsme spojili cestu pana Plánky do Prahy s konzultací mé diplomové práce.

Probírali jsme filmy, na kterých spolupracoval, jako jsou například *At' žijí rytíři* nebo *Tajemství staré bambitky* z nedávné doby. Dále jsme se bavili o tom, jak poznat vhodného koně pro filmovou práci, o riziku jízdy v dámském sedle a nebo o nejvhodnějším postupu řazení scén během natáčení. Také jsem díky panu Plánkovi získala stručný manuál pro jezdecký výcvik herce jako úryvek z jeho připravované knihy. Tento manuál najdete v samostatné kapitole věnující se problematice výuky herců základnímu jezdeckému umění pro přípravu na roli.

Název, adresa: Produkce Plánka, Rybníček 1, Pelhřimov
Web, email: <http://www.koneprofilm.ic.cz>, v.planka@seznam.cz
Telefon: +420 775 297 936

4.2.12 Viktor Čahoj & Václav Tomšovský

Říká se, že co není v současné době na internetu jako by neexistovalo. V případě těchto dvou pánů to ale tak neplatí. Jejich webovou stránku byste asi hledali dlouho, stejně jako jsem se o to pokoušela já. Zadáte-li jejich jména do vyhledávače, můžete si být jisti, že o nich zmínku najdete. Pánové Čahoj a Tomšovský spolupracují už dlouhou dobu na filmech, seriálech, reklamách a všech dalších možných audiovizuálních dílech. Z mnoha filmů, na kterých se Václav Tomšovský a Viktor Čahoj se svými svěřenci podíleli mohu uvést například filmy: Vesničko má středisková (cvičení holubi, pes Karl von Bahnhof), O princezně Jasněnce a létajícím ševci (krkavci, potkani, hadi) nebo Král sokolů (sokol, psi, havran, kuna, myši).

4.3 Lidé

Lidé, kteří pracují se zvířaty pro film bývají velice vstřícní, za každou cenu stojí o co nejbezproblémovější průběh celého natáčení, a jsou ochotni pro to udělat maximum. To je jedna z věcí, která je spojuje s filmaři (samozřejmě jen s těmi, kteří opravdu film natočit chtějí). Jsou to odborníci, kteří mají kvalifikaci pro práci se zvířaty, a proto doporučuji se na ně obracet vždy, když budete se zvířaty natáčet. Váš soused má možná hezkého a hodného pejska, ale za prvé nemá povolení s ním pracovat ve filmu a za druhé nevíte co pejsek udělá až poprvé uvidí kameru.

Během komunikace se všemi výše zmíněnými lidmi, se kterými jsem se mohla sejít, jsem viděla velkou ochotou z jejich strany a v budoucnu bych se nebála žádnou z nich oslovit. Ačkoliv jsou pracovně velice vytíženi, jsou ochotni člověku poradit, když je o to požádá.

5 PŘEDPRODUKČNÍ PŘÍPRAVY

Mimo běžných předprodukčních příprav, které má vedoucí výroby na starosti, se přidává mnoho dalších věcí, které je potřeba zařídit pro hladký průběh natáčení. Ty jsou přímo či nepřímo spojeny s přípravou zvířat před natáčením, jejich hereckého výkonu během natáčení a riziky, která přináší jejich přítomnost na place. Nezbytná, v této části příprav, je i kontrola všech legislativních náležitostí, které herecký výkon zvířete vyžaduje.

5.1 Legislativa

Pokud jste nikdy předtím neslyšeli o tom, že natáčení se zvířetem vyžaduje nějaká administrativně právní opatření, určitě nebudete jediní. Natáčení se zvířaty bez dozoru kompetentní osoby a oficiálního povolení sice nejsou legální, ale to neznamená, že se nedějí. I v případě studentského filmu je nutné zařídit vše oficiálně tak, aby zvířeti nebylo, byť nevědomě, ubližováno. Dodala bych pouze, že v případě studentského filmu by toto mělo platit dvojnásob, protože pokud se nenaučíte náležitosti už během studia, v praxi jednoduše nebudete vědět co dělat. Například je důležité vědět, že každé zvíře může natáčet pouze určitý počet hodin denně, stejně jako mají omezení na natáčecí den i děti. Tato doba je různá podle druhu zvířete.

Po přečtení audiovizuálního zákona můžete namítat, že v něm nestojí ani slovo o natáčení se zvířaty. Nejprve jsem se také zaměřila na audiovizuální zákon, ale poté jsem díky svým rozhovorům s profesionály zjistila, že musím hledat někde jinde. Úprava podmínek pro natáčení se zvířaty totiž spadá pod Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., ve kterém se dozvíte jakým způsobem smíte zacházet se zvířaty, nejen na natáčení. Paragrafy, které vás budou pravděpodobně zajímat nejvíce jsou §7a a §8, zabývající se veřejnými vystoupeními zvířat a jejich ochranou během vystoupení.

5.2 Řád ochrany zvířat

V Zákoně na ochranu zvířat zjistíte mimo jiné, že „(1) Fyzická nebo právnická osoba, která pořádá nebo provádí veřejné vystoupení (dále jen „pořadatel“), musí vyhotovit řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení, který podléhá schválení podle §20 odst. 1 písm. l) a který je

pro pořadatele a účastníky veřejného vystoupení závazný. Řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení nevyhotovuje zoologická zahrada^{1b}) a provozovatel záchrané stanice.“³

Pokud se obrátíte na některého odborníků, uvedených v předchozí kapitole, můžete počítat s tím, že mají všechny podobné administrativní záležitosti zařízené a od vás je nebudou vyžadovat. Pro výkon své práce tato povolení potřebují, a tudíž vy si můžete ušetřit práci při obíhání úřadů a můžete rovnou přistoupit k plánování natáčení.

Je tu zároveň i možnost, že máte doma perfektně cvičeného a verbálně zdatného papouška Karla, který se chtěl od mládí stát hercem, a vy mu nechcete bránit v rozletu. Začnete se tedy zajímat o to, co pro to musíte udělat. Fotografie do castingové agentury už máte připravené, ale Karel je nedočkavý a chce po vás, abyste s ním natočili krátké video, které mu jistě přiláká zájemce. Karla ze srdce milujete, a nedokážete mu nic upřít, a proto si otevřete stránky Ministerstva zemědělství a zjistíte, co všechno budete muset vytvořit, aby se Karel mohl stát opravdovým hercem.

Nejprve si musíte na internetových stránkách Ministerstva zemědělství otevřít oddíl pro ochranu zvířat. V této části najdete podsekcí Veřejná vystoupení a chov zvířat, kde se dočtete, že musíte vytvořit řád pro ochranu zvířat, se kterými se chystáte pracovat. Tento řád si vytváříte sami, a vzhledem k tomu, že téměř z 50% bývají řády zastavovány v řízení a vráceny majiteli k přepracování, je dobré věnovat pozornost informacím, které Ministerstvo zemědělství na svých stránkách uvádí, a z nichž základní informace najdete v následujícím úryvku.

„Obecné náležitosti řádů

Zákon na ochranu zvířat stanoví obecně, jaké jsou základní náležitosti řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení. Podrobněji potom náležitosti řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení stanoví vyhláška

Náležitosti řádů jsou stanoveny obecně tak, že se týkají zvířat v zájmovém chovu, hospodářských zvířat i zvířat volně žijících, která jsou chována v zajetí. Všechny řády tedy musí obsahovat tyto náležitosti bez ohledu na to, jakého druhu zvířat se veřejné vystoupení týká.

^{1b} Zákon č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách a o změně některých dalších zákonů (zákon o zoologických zahradách).

³ Citace [3] Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., Sbírka zákonů č. 409 / 2008, str. 6612.

Ministerstvo zemědělství zpracovalo několik vzorových řádů ochrany zvířat, tyto vzorové řády ochrany zvířat se člení na články. V souladu s tím, co zákon a vyhláška stanoví, by článků mělo být 11.

Řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení obsahuje zejména:

- článek 1 - údaje umožňující identifikaci pořadatele,
- článek 2 - účel řádu,
- článek 3 - druh, popřípadě věkovou kategorii zvířat, která se veřejného vystoupení účastní,
- článek 4 - způsob manipulace se zvířaty,
- článek 5 - popis zařízení, vybavení a pomůcek pro manipulaci se zvířaty,
- článek 6 - popis prostor pro veřejné vystoupení zvířat,
- článek 7 - zabezpečení přepravy zvířat na veřejné vystoupení,
- článek 8 - způsob zabezpečení první pomoci a veterinární péče,
- článek 9 - poučení osob o ochraně zvířat,
- článek 10 - důvody k zastavení veřejného vystoupení,
- článek 11 - platnost a účinnost řádu.

PŘED ZAPOČETÍM TVORBY ŘÁDU VĚNUJTE MIMOŘÁDNOU POZORNOST PŘEHLEDU NEJČASTĚJŠÍCH CHYB, které se neustále objevují v žádostech a v řádech ochrany zvířat při veřejném vystoupení. Přehled naleznete vpravo v Souvisejících odkazech.“⁴

Záložce přehledu nejčastějších chyb bych doporučila věnovat zásadní pozornost, protože vám může ušetřit velké množství času. Na rozhodnutí má Ministerstvo zemědělství 30 dní, a pokud se vám bude vaše žádost neustále vracet k přepracování, Karel asi nebude mít radost.

V případě, že si stále nejste jistí tím, co přesně do řádu psát, můžete se obrátit na Ing. Janu Říhovou (jana.rihova2@mze.cz, tel: +420 221 812 339), odbornou referentku Oddělení

⁴ Citace [4] Stránky ministerstva zemědělství, www.eagri.cz – Ochrana zvířat: Veřejná vystoupení a chov zvířat: Ochrana zvířat při veřejném vystoupení.

ochrany zvířat Ministerstva zemědělství, která vám může zodpovědět vaše případné otázky.

V některých případech budete pravděpodobně při sestavování řádu potřebovat radu Státní veterinární správy, která má na vyřizování řádů také vliv. V tomto případě kontaktujte MVDr. Simonu Ninčákovou (s.nincakova@svscr.cz, tel: +420 227 010 126), která pracuje na Odboru ochrany zdraví a pohody zvířat Státní veterinární správy a může vám poradit jak postupovat. Se Státní veterinární správou nemusíte konzultovat své řády, ale pokud budou ve vašem řádu nějaké nejasnosti, které by vám konzultace s veterinárními odborníky vyřešila, může vám to usnadnit schvalovací proces.

Po sestavení vašeho řádu, zkontrolovaného podle všech pravidel, si můžete stáhnout potřebné formuláře, které najdete ve stejném oddělení stránek ministerstva jako obecné náležitosti pro tvorbu řádu. Tyto formuláře jsou dva – Žádost o schválení řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení a Souhlas s poskytnutím údajů informačnímu systému SVS ČR. Pokud za vás bude jednat někdo jiný, nebo vy budete jednat za někoho jiného, s výjimkou samotného Karla, budete potřebovat ještě formulář plné moci, který můžete stáhnout na stejném místě jako předchozí dva dokumenty. Oba dokumenty příkládám na závěr této práce jako přílohu, plnou moc nepovažuji za nutné příkládat.

Tyto dva dokumenty si vytisknete, k nim přiložíte vámi vytvořený řád ve dvou shodných provedeních a zároveň odevzdáte váš řád i na technickém nosiči dat (CD, disketa nebo e-mail). Jako poslední součást přiložíte souhlas obce nebo městské části, ve které se vaše veřejné vystoupení bude konat, s tím, co Karel plánuje ve svém hereckém výstupu předvést. Po odevzdání těchto dokumentů můžete počkat přibližně 30 dní, po kterých zjistíte, zda byl váš řád schválen. Pokud nebyl, můžete začít znovu celý postup od strany 39, pokud ano, můžete naplánovat Karlovi konečně slíbené natáčení. Na tomto natáčení můžete očekávat návštěvu ze Státní veterinární správy, která se podívá, zda je Karlův zájem o herectví opravdu tak velký, jak to zatím vypadá, a zda není nucen Andulkou ve vedlejší kleci k nalidským výkonům i pro papouška.

Pokud jste systém řádů příliš nepochopili a nebo jste zděšení množstvím času, který byste rádi využili jinak, mám pro vás dobrou zprávu. Z důvodu snižování administrativní zátěže Ministerstva zemědělství se momentálně projednává novela Zákona na ochranu zvířat proti týrání, ve které se do budoucna se schvalováním řádů již nepočítá. Zda je to pozitivní nebo

negativní zpráva pro majitele zvířat a pro filmaře zjistíme ve chvíli, kdy nový zákon vstoupí v platnost. Prozatím tu máme systém tvorby řádů, který musíme dodržovat.

5.3 Smlouvy

V případě, že jste se po přečtení předchozích pravidel rozhodli, že oslovíte raději odborníka a nebudete se pokoušet protlačit svého papouška do světa šoubyznysu, budete pravděpodobně chtít uzavřít smlouvu s majitelem zvířete.

Jedním z největších překvapení pro mě bylo zjištění, že se velké množství práce se zvířaty odehrává pouze na základě vztahu objednávka – faktura. Jak produkce, tak cvičitel potom jedná na základě ústní domluvy, kterou spolu uzavřeli. Na jednu stranu je to logické, protože nemůžete nikdy dopředu přesně vědět jak dlouho bude natáčení se zvířetem trvat, vzhledem ke všem možným okolnostem, které výkon zvířete ve filmu ovlivňují, ale na druhou stranu je to riskantní pro obě strany. Produkce riskuje ztrátu protagonisty v průběhu natáčení a majitel riskuje neproplacení faktury. Obě strany v tomto případě musí spoléhat na čestnost té druhé.

Písenné smlouvy se uzavírají většinou jen při okolnostech, které nejsou tak časté při natáčení se zvířetem. Jedním z takových důvodů může být pokud nechcete, aby vámi zvolené zvíře nějaký čas po vašem natáčení vystupovalo v jiných audiovizuálních dílech, tato smlouva se používá například při natáčení reklamních spotů. Druhým důvodem pro uzavření smlouvy bývá časově rozsáhlé natáčení, ve kterém si produkce musí smluvně zajistit zvíře na celou dobu natáčení, aby v průběhu filmu nemusela hledat stejně vypadajícího zvířecího hrdinu. Třetí důvod, který vede produkce a společnosti se zvířaty uzavírat smlouvu, je vysoká částka za výkon zvířete při natáčení. V takovém případě se připravte na to, že bude majitel nebo cvičitel zvířete vyžadovat zálohu předem. Záleží na konkrétní domluvě, ale může to být např. 50% z celkové částky.

Příklad smlouvy bohužel do této práce nemohu vložit, protože se mi žádný nepodařilo získat, ale předpokládám, že se bude jednat o smlouvu podobnou licenční herecké smlouvě.

Při zahraničních natáčeních se smlouvy převážně uzavírají. Bývá to z důvodu vyšších částek za natáčení, zvýšených finančních a časových nákladů na přepravu zvířat a množstvím regulací Evropské unie, které v této práci detailněji rozvádět nebudu. Ve Velké Británii například cvičitel zvířete musí vytvořit tzv. „Risk assessment“, ve kterém uvádí

podmínky, které vyžaduje pro práci se zvířetem. Do těchto podmínek mohou patřit pravidla pro chování štábu v přítomnosti zvířete nebo specifické znaky v jeho chování, o kterých by měla produkce vědět. Pokud to uvedu na příkladu koně, pak je v tomto formuláři napsáno, že pokud se někdo ze štábu přiblíží k zadním nohám koně, může ho kůň pokopat a nebo že je nutné maximálně snížit hluk na place pro maximální usnadnění hereckého výkonu zvířete. Produkce má díky těmto dokumentům informace o možných rizicích a cvičitel má usnadněnou práci během natáčení.

5.4 Pojištění

V případě pojištění jsou podmínky velmi individuální. Nedokážu zde popsat přesný popis toho, jak je vhodné postupovat, protože každá společnost používá jiný způsob pro pojištění svého zvířete na natáčení. Některé ze společností uzavírají pojištění na každý projekt zvlášť a jiné mají pro změnu sjednané celoroční pojištění zvířat i pro účely natáčení, v těchto dvou případech nemusíte jako produkce žádné pojištění uzavírat. Další společnosti po vás budou naopak vyžadovat pojištění zvířete z vašeho rozpočtu. S dostatečným předstihem před natáčením si proto od majitele zvířete zjistěte, zda máte pojištění uzavírat vy nebo se jím nemusíte zabývat. Jaké pojištění je v tom případě vhodné uzavřít je nejlepší konzultovat přímo s vámi zvolenou pojišťovnou.

5.5 Příprava lokace

Před samotným natáčením je potřeba s lokačním manažerem domluvit vhodné místo pro umístění zvířete na place. Nejvhodnější je tiché místo hned vedle placu. Kdo byl někdy na place a četl přechozí větu asi kroutí hlavou, ale je potřeba zajistit opravdu co největší klid pro zvířecího herce, kde bude moci před a po natáčení relaxovat. Každé zvíře má své individuální potřeby, a proto je dobré i toto místo předem skonzultovat s majitelem či trenérem zvířete. Je možné, že se budou chtít přijet na lokaci podívat a vidět místo pro ně určené. Z fyziologie zvířete se dají obecně odvodit základní podmínky, které budou pro zvíře potřeba. Následující informace se dají využít například při tvorbě aproximativního rozpočtu vašeho audiovizuálního díla.

Pokud natáčíte v interiéru s menšími domestikovanými zvířaty jakými jsou psi nebo kočky je pravděpodobně nejvhodnějším prostorem středně velká světlá místnost, která se dá snadno vyvětrat. Neměla by obsahovat žádné nástrahy, o které by se mohlo zvíře zranit ani

žádné nevyžádané odměny pro zvíře. Chovatelé si většinu všeho co potřebují vozí s sebou, a proto vás nejspíš požádají maximálně o přístup ke zdroji vody. Často bohužel není na place pro zvířecí herce s žádným samostatným prostorem počítáno, a tak zvířata tráví svůj čas v přenosových boxech. Doporučovala bych se něčemu podobnému vyhnout, protože zvíře je tak přímo obklopeno hlukem z natáčení a pořádně nevidí co se děje kolem něj, a proto se vystresuje mnohem dříve než přijde na řadu natáčení jeho scény.

S tímto příkladem jsem se dokonce setkala osobně při natáčení jedné reklamy v Londýně v rámci mé pracovní stáže v produkční společnosti Stink London. Na natáčení se přibližně hodinu před „kočičí scénou“ přivezly dvě různé vycvičené kočky. Režisér se na ně podíval a řekl, že se mu líbí obě, ať vybere cvičitelka tu, která lépe zvládne roli. Kočka měla vyskočit na stůl, ze stolu přejít na klín herečce, nechat se pohladit a seskočit dozadu za gauč. Ve scénáři to nevypadalo nijak složité a cvičitelka říkala, že by to neměl být nejmenší problém.

Přestože zvířata nečekala na natáčení příliš dlouho, byla celou dobu před natáčením zavřená ve svých přenosových boxech. Jedna z koček byla hned od začátku velice nervózní, prskala a snažila se nás, runnery, kteří jsme ji dostali na starost, poškrábat i přes svou přenosnou bedýnku. Klidnější kočka byla vybrána pro natáčení a hrála na place svou roli. Příliš si ale nerozuměla s herečkou a scéna se dlouho nedařila natočit. Po chvíli režisér souhlasil s tím, že se scéna zjednoduší a kočka se měla pouze otřít herečce o bok. Protože se záběr ani tak nedařil ke spokojenosti režiséra, souhlasila agentura s vyškrtnutím.

Když jsem po dokončení reklamu viděla, zjistila jsem, že se v delší verzi zjednodušená scéna s kočkou nakonec použila, a vypadá tam přirozeně. Screenshot záběru s kočkou můžete vidět na obrázku č. 9. V kratší verzi reklamy byla kočka nahrazena pouze mňouknutím ve zvuku. Důvodem pro změnu scénáře ale nemusel být pouze faktor delšího pobytu v přenosové bedýnce, ale také občaná náročnost při trénování koček, jejichž trénink je jedním z náročnějších.

Pokud se jedná o scény v exteriéru, zvíře bude potřebovat opět svůj vlastní manipulační prostor, ve kterém by měl být ideálně zdroj vody a stín. U větších zvířat, například u koní, je pochopitelné, že nebude možné aby jeho stanoviště bylo hned vedle placu nebo přímo na něm. Pro tato zvířata je nejvhodnější nějaký otevřený prostor v relativní blízkosti natáčení, ale pouze tak daleko, aby nemuseli být na plac převáženi přepravníkem, ale mohli bezpečně přijít po svých.

Obr. 9. Stink Ltd. Kočka na natáčení reklamy pro obchodní řetězec.

Obr. 10. Czech Animal Art for film. Režisér Roman Polanski na klisně jménem Karolina. Foto archiv Romany Hájkové.

5.6 Rozpočet

Jedno z nejčastěji zmiňovaných témat v průzkumu byl rozpočet. Většinu lidí zajímá, za kolik si mohou opatřit které zvíře na jeden natáčecí den a kolik stojí den přípravy. Vás,

kteří teď čekáte přehlednou tabulku s výpisem zvířat a alespoň přibližných částek za natáčecí den, asi nepotěším. Žádnou podobnou tabulku nelze vytvořit, protože každé zvíře umí jiné věci a tudíž i jeho cena za den je odlišná. Každé zvíře má jiné nároky na přepravu, na množství času, které může natáčet v jednom dni, a na výkon, které je schopné se naučit. Promiňte mi proto, že jsem se ani nepokusila paušalizovat, kolik by přibližně mohla stát jednotlivá zvířata.

Ideální je, pokud víte částku, kterou nesmíte překročit; zvíře, se kterým chcete natáčet; výkon, který po zvířeti budete vyžadovat, a přibližný počet natáčecích dnů. Zkušený cvičitel vám z těchto údajů bude schopen říct jaké zvíře nejlépe zvolit a navrhnout vám částku.

Pokud natáčíte s koňmi, počítá se finanční údaj v rozpočtové kolonce na tzv. „koňodny“, které vám usnadní orientaci v rozpočtu. Například údaj „500 koňodnů“, znamená to, že máte 50 natáčecích dnů s 10 koňmi, 500 natáčecích dnů s jedním koněm a nebo různé jiné rozložení koní na natáčecí dny. V tomto případě musíte také počítat se zvýšenými náklady v podobě výcviku hereců, pokud mají v roli jízdu na koni. Jsou-li navíc ve filmu scény, ve kterých jsou využívání kaskadéři, je nutné mít na place z čistě preventivního důvodu připravenou sanitku.

Existují ale i možnosti jak při scénách se zvířaty ušetřit, které uvedu na příkladu scény pádu z koně. První a nejdražší možností je natočit jezdce jak jede na koni, ztrácí rovnováhu, padá a leží na zemi. O něco levnější variantou je že vidíme jezdce jet na koni, ztrácet rovnováhu, ale potom ho už rovnou vidíme ležet na zemi – a ušetříme za pád. Třetí, nejlevnější variantou je vidět jezdce jak jede na koni, ztrácí rovnováhu a potom stříhneme a někdo říká, že spadl. Poslední možností je scénu škrtnout, a pouze mluvit o tom, že někdo spadl z koně, ale tím už trochu okrádáme děj.

Další eventualitou, se kterou musíte počítat, pokud natáčíte náročné scény, je dubl pro zvíře. Často vám trenér zvířete sám automaticky nabídne dvě stejně vypadající zvířata, ale musíte v tom případě zahrnout do rozpočtu vyšší částku na přepravu. Další možností, aby nebylo nutné při náročných scénách využívat dubla, je rozdělit natáčení se zvířaty na více dní tak, aby bylo dodrženo množství hodin a zátěž, kterou může zvíře absolvovat. Pokud budete chtít šetřit, i přesto že vás cvičitel informuje o problému, který může nastat, může se vám stát totéž jako produkci filmu Oliver Twist, která nechtěla platit za dopravu dvou koní na natáčení. Když byl první kůň po třech hodinách natáčení v zimě a v dešti naprosto

promočený, zaplatila ještě mnohem víc, protože bylo nutné dojet pro druhého koně v průběhu natáčení. Štáb mezitím musel čekat než se cvičitelka vrátí s novým koněm a bude možné pokračovat v natáčení. Roman Polanski, režisér tohoto filmu, má ke zvířatům velmi kladný vztah a uznal, že situaci podcenili. Na obrázku č. 10 ho můžete vidět při tréninku koní pro jeho film, na kterém si chtěl na vlastní kůži zkusit kaskadéřskou práci.

5.7 Další předprodukční záležitosti

Mezi přípravy, které proběhnou před natáčením se zvířaty, patří i nalezení vhodné společnosti pro práci s nimi. Tyto společnosti jsem uvedla v předchozí části práce a jakmile si vyberete jednu z nich, je jen na vás jak se domluvíte s tím, koho jste si vybrali. Způsob práce na každém projektu se liší film od filmu, reklamu od reklamy. Neexistuje žádný zaručený návod jak postupovat, protože každé zvíře, každý film a každý režisér vyžaduje jinou taktiku. Na produkci závisí pouze to, aby se zvolila co nejvhodnější kombinace lidí a zvířat a vše proběhlo v rámci možností podle plánu.

Pokud si vyberete nějakou společnost a od začátku cítíte, že režisér má nějaký problém, buď s lidmi, a nebo se zvířetem, které jste domluvili, je lepší ukončit spolupráci včas. V případě, že odstoupíte hned ve chvíli, kdy objevíte první příznaky problémů, vyhnete se trápení mnoha lidí ze štábu i zvířat a trenéra z vybrané společnosti. Zároveň tím možná zamezíte i značným časovým, a tudíž i finančním, ztrátám. Nejlepší je hned od začátku spolupracovat na výběru agentury s režisérem, pokud to dovolí vaše i jeho časové možnosti.

Problematickou záležitostí je, že ve většině tuzemských projektů spadá vyhledávání zvířat do filmu pod výpravu. Od všech mnou zpovídaných profesionálů jsem se dozvěděla, že to není až tak dobrý nápad, jak by se mohlo zdát. Zvíře není rekvizita a pokud oficiálně, byť jen na papíře, mezi rekvizity patří, jeho pozici na natáčení to neusnadňuje. Spousta tvůrců přemýšlí o zvířeti na natáčení ve velice úzkém kontextu. Mají pocit, že je to jako když si jdou koupit do obchodu květináč. Přijdou k regálu a mají na výběr z deseti různobarevných květináčů, od červené, přes žlutou až po modrou. Vyberou si ten červený a moc se jim líbí, potom ale přijdou na plac a zjistí, že rám okna je fialový a s červeným květináčem nevypadá zrovna dobře, a tak řeknou rekvizitáři ať přinese ten žlutý a cestou z obchodu na něj namaluje kytičky, protože to tak bude hezčí. Se zvířaty se takto samozřejmě pracovat nedá, a proto je třeba si vše rozmyslet dostatečně dlouho dopředu.

Natáčení s některými zvířaty, například s kancem nebo jeleny, je nutné zabezpečit různá další bezpečnostní opatření. Pokud při natáčení s kancem existuje možnost, že kanec uteče směrem do civilizace, je třeba jeho přítomnost v okolí ohlásit nejen na příslušném městském úřadě, ale také mysliveckému spolku a podobným ozbrojeným organizacím, pokud nechcete o zvíře přijít. Bez oznámení předem, by se mohla opakovat scéna z filmu *Slavnosti sněženek*, a vy byste přišli o svého herce. V případě natáčení s jelenem a dalšími nebezpečnými zvířaty je třeba maximálně zabezpečit plac proti uprchnutí zvířete. Jelen je sice plaché zvíře, ale ve chvíli, kdy má pocit, že je v nebezpečí, může člověku svým paroží velice ublížit.

5.8 Spolupráce s trenérem

Vybrali jste si překrásného, inteligentního a poslušného psa, koně, chameleona, slona, klokana a nebo jiné zvíře podle scénáře a nyní zbývá jen domluvit se na tom, jaký výkon má vlastně předvést. Především režisér by měl předem vědět, co přesně od zvířete očekává.

Hned na začátku spolupráce je bezpodmínečně nutné popsat člověku, který odpovídá za výcvik, scénu do posledního malého detailu. To zahrnuje i projíždějící tanky v pozadí, a které zdánlivě nemají s výkonem zvířete nic společného. Tento člověk je buď přímým cvičitelem jednoho konkrétního zvířete a nebo má na starosti více cvičitelů. Tato pozice se nazývá *Animal Wrangler*, *Horse Master*, *Animal Coordinator*, podle druhu zvířete či filmu. Při komunikaci uvádějte raději i zdánlivé zbytečnosti, než abyste na něco zapomněli.

Režisér, nebo některý z jím pověřených asistentů, by měl pravidelně chodit před natáčením na schůzky, na kterých se bude zkoušet herecká akce zvířecího herce. Pokud na schůzky nechodí režisér osobně, měl by jeho pověřený asistent vědět, minimálně stejně dobře jako režisér, jaká je přesná akce se zvířetem a informovat trenéra i o drobných změnách v požadavcích, včetně nejnepříjemnějších detailů. Hlavní podmínkou pro úspěšnou spolupráci se zvířaty je dvěstěprocentní upřímnost při komunikaci s trenérem zvířete a trpělivost.

Z pozice produkce, je nutné předem s trenérem zvířete zvolit přesný harmonogram tréninku a pokud se z nějakého důvodu trénink prodlužuje, je nutné o tom informovat režijní složku. Pokud není ve zvolené době možné nacvičit tak náročnou scénu, která je ve scénáři, je třeba přepsat scénář a nebo posunout datum natáčení. S trenéry zvířat je potřeba být v přípravné fázi v kontaktu minimálně jednou týdně, pokud se jedná o dlouhodobější projekt,

a konzultovat s nimi pokroky zvířete. Pokud se zvířeti ani přes velkou snahu nedaří zvládnout napsanou scénu, je lepší zvolit raději vizuálně méně vyhovující zvíře, a neklást zbytečně vysoké nároky na to původně zvolené. Nejtěžší v tomto případě bývá práce s režisérem, který často nechce ze své původní vidiny ustoupit, přestože jde i o jeho dobro. S krásnou pruhovanou veverkou, která ale není schopná rozlousknout ani jeden ořech, se toho na place příliš udělat nedá. Obzvlášť pokud má v roli rozlouskat balíček ořechů a upéct z nich dort. Jedná se samozřejmě o mírnou nadsázku, která ale dobře vystihuje rozdíl mezi tím, co režisér po zvířeti vyžaduje a tím, co je zvíře schopno fyzicky provést.

5.9 Štáb

Veškeré složky štábu je předem nutné seznámit s tím, že se bude na natáčení vyskytovat zvíře a s omezeními, která z toho vyplývají. Je jasné, že všichni členové štábu, kteří četli scénář, se zvířetem budou počítat, ale je dobré jim ještě před natáčením připomenout, jakým způsobem se mají v jeho přítomnosti chovat.

Pro osvětlovače je to například nezbytná informace, aby věděli jakým způsobem dobře zabezpečit kabely a udělat zemní odpor. Pro kostyméry je tato informace také podstatná, aby počítali s tím, že bude údržba kostýmů ve scénách se zvířaty náročnější. Celý štáb musí být navíc seznámen s tím, že během natáčení se zvířetem je třeba se chovat mnohem tišeji a opatrněji. Není dobrý nápad házet na zem těžké stativy nebo hockery^e ve chvíli, kdy se kočka připravuje na svůj herecký výkon. Dále je také dobré seznámit štáb s tím, že scény se zvířetem mohou být časově náročnější, aby jste se vyhnuli námitkám v průběhu natáčení scén.

Osvětlovací část štábu bude mít v této fázi za úkol zajistit seznámení zvířat s osvětlovací technikou, která se bude během natáčení používat. Jako praktický příklad uvedu seriál Znamení koně. Tento seriál se natáčel v Napajedlech a Bystřici pod Hostýnem, ale ještě předtím, než do těchto lokací přijel celý štáb, tam osvětlovači navozili různé odrazné desky a stativy, které se často přemisťovaly, aby si na ně koně zvykli. Dalším úkolem osvětlovačů je nechat udělat revizi kabelů, což je obzvlášť důležité před natáčením se zvířaty, aby nedošlo k úrazu. Revize kabelů se provádí přibližně jednou za 3 měsíce u techniky, která se stěhuje z lokace na lokaci a jednou za rok u kabelů, které jsou permanentně v ateliéru.

^e Hocker = krabice vyrobená z pevného materiálu - dřeva, která udrží vysokou zátěž. Podstavec může mít různé tvary a velikosti. Slouží jako multifunkční podstavec či podložka a používá se při bezpočtu různých situací v průběhu natáčení.

5.10 Natáčecí plán

Natáčecí plán by měl cvičitel dostat ideálně alespoň tři týdny před natáčením, pokud se jedná o hraný film nebo seriál. U reklamní tvorby jsou veškeré termíny mnohem kratší a přizpůsobují se podmínkám reklamních agentur.

Při tvorbě natáčecího plánu je nutné vyhradit si na scény se zvířaty minimálně od 30% více času. Skonzultujte tvorbu natáčecího plánu opět se cvičitelem zvířete a počítejte s tím, že dobu natáčení, kterou zvládne celý štáb lidí, nemusí zvládnout zvířecí herec. Dívejte se kolik času si necháváte jako rezervu. Je-li extrémní horko a pes má například skákat přes lavičku, je jasné, že se scéna může točit pouze krátkou dobu, a pokud se nepodaří záběr natočit, je potřebné po ní udělat zvířeti přestávku, aby si odpočinulo. Stejný postup platí také pokud mají koně běžet po tvrdém povrchu, není možné scénu natáčet mnohokrát za sebou, a je nutné udělat po ní udělat pauzu. Podobných příkladů je ještě mnoho, a proto je opět je hlavní zásadou úspěchu otevřenost v komunikaci s trenérem zvířete.

6 TRÉNINK ZVÍŘAT A HERCŮ

Přípravy před natáčením ze strany produkce jsou odlišné od přípravy na natáčení ze strany cvičitele zvířete, a proto jsem zvolila samostatnou kapitolu pro tréninkové postupy. A protože k tréninku koní patří také práce kaskadérů a trénink herců, tak jsem vše spojila dohromady do této kapitoly. Každý trénink má svá specifika, která se v následující kapitole dozvíte. Opět musím v mnoha případech odkazovat s konkrétními dotazy na cvičitele zvířat, protože stejně jako v předchozích částech práce, je vše velice individuální.

6.1 Práce se zvířaty

Z mého průzkumu jasně vyšlo, že nejčastěji filmaře zajímá za jak dlouho je které zvíře schopné se naučit nějaký úkol. Paradoxně je právě odpověď na nejméně frekventovanější otázku velice složité vymyslet. Je těžké něco takového odhadnout, protože vždycky záleží na tom, o které zvíře se jedná, co se po něm chce a za jakých okolností má zvíře výkon předvést. Pokud bych měla nějak stanovit rozpětí možného trvání tréninku, bude to v rozmezí jedno odpoledne a několika let.

Během výcviku pro nějaký složitější úkon se zvíře chváří nejprve za malé pokroky vpřed. Výcvik pomáhá s pomocí různých zvuků nebo gest. Důležitou součástí je samozřejmě odměna, protože zadarmo vám žádné zvíře nic dělat nebude. Zvíře se nejprve naučí pouze malou část toho, co má dělat, je chválen za malé pokroky a postupně se zvyšují nároky na jeho výkon, až se dosáhne toho, co má zvíře ve filmu předvést. Nejdůležitější je vyžadovat po něm úkol po malých částech, aby celé učení šlo plynule a pro zvíře to nebylo stresující. K tomuto tématu jsem objevila několik skvělých příkladů v knize, která na první pohled nesouvisí s tématem, ale jasně vysvětluje důležitost chválení a postupné práce (nejen) se zvířaty.

„V některých mořských akváriích například končí představení tím, že velryba přeskochí lano, které je vysoko nad hladinou. Při dopadu pak pochopitelně zmáčí první řady diváků.

Lidé odcházejí z představení a říkají si: "To je neuvěřitelné. Jak to dokážou tu velrybu naučit?"

Myslíte si že vyjedou s lodí na moře", zeptal se manažer, "natáhnou lano nad hladinu a začnou křičet: ‚Hop, hop! ‚, dokud nějaká velryba nevyskočí z vody a nevrhne se přes to lano? A pak řeknou: ‚Tu si najmem, to je jasný vítěz.‘ "

"Ne," smál se mladík, "ale byl by to skvělý způsob, jak najímat vítěze."

Oba muži se pobaveně zasmáli.

"To máte pravdu," řekl manažer. "Ve skutečnosti je to tak, že když chytí velrybu, ta nemá ani ponětí o nějakém skákání přes lano. Když ji začnou cvičit ve velkém bazénu, kam si myslíte, že to lano zpočátku umístí?"

"Na dno bazénu," odpověděl mladík.

"No jistě," přikývl manažer. "Pokaždé, když velryba přeplave přes lano, dostane potravu. Pak se lano trochu zvedne.

Pokud velryba lano podplave, nedostane nic. Pokud ho přeplave, dostane potravu. Brzy začne plavat jen nad lanem. Poté jí lano opět zvýší.

Proč je postupně zvyšují?" položil si manažer řečnickou otázku. "Za prvé proto, že před sebou mají jasný cíl: Naučit velrybu přeskočit lano zavěšené vysoko nad hladinou.

A za druhé," pokračoval manažer, "pod vodou by to nebylo moc zajímavé představení. Cvičitel by řekl: ‚Lidi, ona to znovu dokázala,‘ ale nikdo by nic neviděl.

Takže postupně zvedají lano, až se konečně dostanou k hladině. Velryba už ví, že když chce dostat nažrat, musí částečně z vody ven a skočit přes lano. Jakmile tohoto cíle dosáhnou, zdvihají lano výš a výš."

"Tak takhle to tedy dělají," řekl mladík. "Celkem chápu jak tahle metoda zabírá u zvířat, ale není to trochu moc, aplikovat ji na lidi?"⁵

V první ukázce je skvěle představen způsob postupného tréninku velryby v akváriu, manažer z ukázky ho vysvětluje svému žákovi, aby mu vysvětlil, že se dá stejným způsobem pracovat i s lidmi, ale pro tuto práci funguje ukázka i jako vhodný příklad z praxe. Druhá ukázka ze stejné knihy naopak popisuje postup, který můžete bez obav vynechat.

„To mi připomíná jednoho mého přítele," řekl mladík. "pozvali mě a sdělili mi, že mají nového psa. Zeptali se mě, co si myslím o výchovné metodě, kterou chtěli aplikovat při jeho výcviku."

"A jaká byla ta metoda?" zeptal se manažer.

⁵ Citace [5] BLANCHARD, Kenneth; SPENCER, Johnson. Minutový manažer, str. 78-80.

"Pokud by pes udělal něco na koberci, chtěli mu do toho strčit nos, plácnout ho novinami přes zadek a vyhodit ho kuchyňským oknem na dvůr, kde měl správně svou potřebu konat.

A tak se mě ptali, jak bude podle mě tahle metoda účinkovat. Smál jsem se, protože jsem věděl, co se stane. Po třech dnech se pes vyčůrá na podlahu a vyskočí oknem ven. Neví přesně, co má dělat, ale tuší, že je lepší vyklidit pole."⁶

Předpokládám, že by nikoho nenapadlo pokoušet se podobným způsobem vycvičit nějaké zvíře, ale je pravda, že je třeba dobře znát zvířecí psychologii pro tuto práci, aby se bylo možné vyvarovat podobných chyb. Způsob práce a míra psychického kontaktu se zvířetem se liší podle druhu a jednotlivce, a proto s každým můžete dosáhnout trochu jiného výkonu.

Základním kritériem pro výcvik je samozřejmě výběr zvířete, který hraje roli přibližně z 50% v celém výcviku. Existují zvířata, která herecká práce baví a jsou nadšeni pokud se můžou předvést před kamerou a s těmi potom i samotný výcvik trvá kratší dobu, je pro zvíře snadnější. Cvičitelé zvířata se snaží už primárně volit pro výcvik zvířata, která mají chuť se učit a předvádět. Je možné to nazvat talentem nebo vrozenými dispozicemi, ale zvířata, která nejčastěji uspějí jako zvířecí herci, se už jako herci narodila. Tak jako se člověk rodí s určitými předpoklady a schopnostmi, které ho v průběhu života směřují, tak se i zvíře rodí s podobným talentem, který ho nakonec dovede třeba k filmu. Existují samozřejmě určití odpůrci tohoto názoru, stejně tak, jako existují odpůrci globálního oteplování.

Zvířecí herci si dokonce občas natolik oblíbí některou ze svých rolí, že i několik let po natáčení najdou přesné místo, na kterém natáčela, a je těžké je přesvědčit o tom, že dneš žádné natáčení probíhat nebude. V jiném případě opeření herci „ulétávají z domova“, aby se mohli vrátit na místo natáčení, několik dní tam pobýt, a když zjistí, že se tam nic neděje, opět se vrátit k majiteli.

Záleží také na druhu zvířete, protože ne všechna zvířata jsou stejně inteligentní. Často zvířata bývají cvičena po dvou, s tím že obě jsou si velice podobná a umí totéž, ale kdyby se jednomu z nich něco nedařilo, tak je druhé zvíře připraveno. Případně každé ze zvířat umí každou úlohu jinak rychle, takže se využije to, které se lépe hodí do vyznění určité scény. Přesně tímto způsobem se pracovalo i při natáčení filmu Babe - galantní prasátko, s tím rozdílem, že nebyla prasátka použita dvě, ale bylo jich trochu více.

⁶ Citace [5] BLANCHARD, Kenneth & SPENCER, Johnson. Minutový manažer, str. 84.

„Jeden z nejznámějších cvičitelů čtyřnohých hollywoodských hvězd, Carl Miller, začal spolu s šedesáti asistenty již osm měsíců před vlastním natáčením trénovat 970 účinkujících zvířat. Statečné prasátko Babe, okouzující ztělesnění dobra, představovalo postupně 48 různých selat, neboť během šestiměsíční práce na filmu si muselo prasátko stále uchovávat různolící svěžest a nesmělo vyrůst.

Pro řízení svých svěřenců používají trenéři krátké jasné zvuky. Dvojité kliknutí znamená pro cvičené sele povel k zastavení, jiné kombinace představují příkazy pro "přijít", "odejít" nebo "sednout". Každé zvíře může mít vlastní styl. Všechna se naučila usadit na židli, provedení se však různilo. Jednou bylo vojensky přesné, jindy ležerní, někdy pomalé, u jiného zvířecího herce rychlé. Filmaři si pak mohli vybírat představitele přesně podle požadované scény.

Vedle prasat účinkuje ve filmu 800 ovcí, 30 kachen, 37 myší, spousta psů, koček a dalších zvířat. Všechna se musela během natáčení vzájemně tolerovat, i když v přírodě byli třeba otevřenými nepřáteli. Navíc musel každý poslouchat pouze povely určené výhradně jemu a ignorovat všechny ostatní.

Ovce byly trénovány na sykání, kočky na bručivé zvuky a kachny na zvonění zvonečku. "Před každým snímkem to na place vypadal jak při hudební produkci mateřské školy," vzpomíná Carl Miller.⁷

Pokaždé, když jsem se zeptala cvičitelů zvířat na nějakou přibližnou dobu tréninku, bylo mi zodpovězeno ať si vymyslím nějakou modelovou situaci, že něco vymyslíme. Během prvních rozhovorů se mi to nedařilo, ale nakonec jsem si vymyslela jednoduchou scénu, kterou jsem předložila. Ve scéně figurují tři děti, které mají na vodítku osla a chodí s ním po rušném městě, včetně schodů, nakonec osel vyleze na nějaký vyvýšený podstavec nebo něco podobného a tím moje požadavky končí. Dozvěděla jsem se, že pro nacvičení této scény by bylo potřeba přibližně týden přípravy. Během tohoto týdne by se tři obsazované děti měly dvakrát až třikrát přijet skamarádit s oslem, aby se si na sebe zvykly a naučily se osla vodit.

Zvířata bývají často tolerantnější k dospělým lidem než k dětem, protože si umí uvědomit, že s jejich váhou cuknou s vodítkem a mohou si jít kam chtějí. Proto je nutné, pokud natáčíte se zvířaty v kombinaci s dětmi, aby se děti naučily se zvířaty zacházet již před natáčením a nehrozilo nějaké riziko pro jednoho nebo pro druhého. Přestože dospělý herec

⁷ Citace [6] Zvířata ve filmu, Časopis Oko, <http://oko.yin.cz/1/zvirata-ve-filmu/>.

mívá více zkušeností se zvířaty, i pro něj je dobré absolvovat nějakou schůzku před natáčením se zvířetem, na které se dozví co a jak. Při jezdeckých scénách na koni je potřeba mnohem více času na přípravu a speciální výcvik, o kterém si můžete přečíst o kousek dál.

6.2 Výcvik koní

Kůň je jedním z nejvyužívanějších zvířat, která jsou ve filmech obsazována, a proto mu zde věnuji samostatnou kapitolku. Zároveň je to také moje srdcové téma, a proto se u něj ráda na chvíli zastavím.

Už při výběru koně pro film je třeba vhodně vybírat. Kůň by měl být charakterní, bystrý, ale ne příliš temperamentní a nebo lekavý. Zároveň musí být snadno ovladatelný, nesmí být líný a musí ho trénink bavit. Nemůžeme ale očekávat, že přesně takového získáme, protože koně nevyjíždějí z továren na pásech. Pro začátek stačí, aby ho práce bavila a nechoval se zlomyslně, a zbytek přijde časem.

Při konkrétních scénách, které se dají s koněm načvičit uvedu příklad stání na zadních na povel. Tento výkon se dá natrénovat, s ohledem na koně, v horizontu jednoho či dvou týdnů. U některých koní samozřejmě i déle.

O výcviku koní pro tento konkrétní úkon se rozepisuje ve své knize Pavel Jahoda:

„Otáčím se ke své přítelkyni Pet a ptám se: "Víš jak se to s tím zvedáním koní má?" Ona se na mě usmívá a čeká, co jí povím. "To se koni zavěsí krmení tři metry vysoko a tím se to sám naučí," říkám jí. Pet se jako vždycky jen směje. Samozřejmě, že takhle ne.

Nejlépe, jsou-li na to tři človíčkové. Koni se nasadí ohlávka a do postranních ok se zapnou lonže^f nebo dlouhá vodítka; každou z nich drží jeden pomocník. Ti mají za úkol udržet koně na místě rovně proti třetímu tak, aby nešel nebo neskákal vpřed. Třetí, a před koněm v té chvíli důležitá, osoba má v ruce dva dlouhé vozatajské biče, mezi kterými se kůň nalézá uprostřed, jakoby v písmeni V. Hned od začátku je dobré učit koně zvedat se na jedno určité slovo. Rovněž od samého začátku musí kůň vycítit, že se nejedná o nějaký trest, ale o něco zvláštního, co nezná a do čeho ho ti tři štelují. Musí vládnout klid a na koně je třeba mluvit tichým, hlubokým hlasem. Žádné rychlé a unáhlené pohyby!

^f Lonže = dlouhé lano k drezúře koní nebo při nácvičku artistických cviků.

Třetí osoba s bičí postoupí krok nebo dva proti koni, zastaví se v bezpečné vzdálenosti a pozvedne obě ruce s bičí vzhůru, což učiní i oba pomocníci s lonžemi. Kůň bude pochopitelně nejprve zmatený, ale rychle pochopí, že mu nebezpečí nehrozí a pro začátek bude úplně stačit, když se jen trochu přizvedne. Třetí osoba pomůže objasnit situaci klepnutím oběma bičí zároveň do předních nohou a zvednutím paží. Jakmile se to koni jen trochu podaří, nešetřit chválou a odměnou. Tím rychleji pochopí, jakým směrem se má s vámi ubírat. Když se to potom učí s jezdcem, musí si poradit i s jeho váhou, takže jezdec na něm nemůže sedět jako pytel brambor⁸, ale musí mu pomáhat vyrovnávat těžiště. Jinak hrozí, že ho na sebe převrátí, což se žádnému jezdcovi ještě nikdy nelíbilo. Po čtrnácti dnech už by to měl kůň s jezdcem zvládat, neboť je to přirozený pohyb z přírody, který má každý kůň uložený v genech. Takhle jsem to odkoukal, když jsem pracoval s koňmi u cirkusu Humberto, ale když jsem to za pár let učil svého hřebce sám, bylo to složitější.“⁸

Osobitým způsobem pojatou knihu o filmových koních, ze které jsem také čerpala informace pro tuto práci, napsal filmový kaskadér Pavel Jahoda, který se účastnil mnoha natáčení ze kterých zmíním například *Mlhy Avalonu*, *Bratři Grimmové* nebo *Johanka z Arcu*. Kamarádi mi dali knihu k Vánocům pro zasmání, protože jim připadal vtipný její název, ale já jsem ji hned využila pro svou nově nabytou diplomovou práci a byla pro mě v mnoha ohledech poučná. Najdete zde techniky tréninku koní pro různé scény a zážitky z natáčení, z pohledu filmového kaskadéra.

6.3 Kaskadérská práce

Téma kaskadérské práce už jsem otevřela v souvislosti s prací s koňmi. Kaskadérských skupin je v České republice poměrně mnoho a ty největší jsem uvedla v přehledu společností. Ostatní jsou snadno dohledatelné na internetu. Díky kontaktům z Filmky, která je nejstarší kaskadérskou společností na našem území, jsem zjistila jakým způsobem můžete postupovat, chcete-li se stát kaskadérem i vy. Kaskadéři Filmky se účastnili v poslední době mimo jiné také natáčení Spielbergova filmu *Válečný kůň* nebo *Hobit*.

Databáze kaskadérů se neustále doplňují, ne z důvodu úmrtnosti kaskadérů, jak by si mohl někdo pomyslet, ale proto, že na každou roli je třeba najít kaskadéra, který vzhledově odpovídá herci, kterého bude dublovat. Základem pro tuto práci je dobrá fyzická kondice a

⁸ Pytel brambor = odborná jezdecká terminologie, člověk, který je na koni nemotorný a nestabilní.

⁸ Citace [7] JAHODA, Pavel. *Filmoví koně*, str. 12-13.

předpokládá se, že se mezi kaskadéry hlásí lidé, kteří mají odjakživa kladný vztah ke sportu. Nechcete-li začínat rovnou trénovat pády z koně, kaskadér Pavel Boušek doporučuje začít tréninkem parakotoulů, potom pokročit k naskakovaným kotoulům, odkud je už jenom krůček k pádům z koně. Pokud se vám z počátku nedaří, nezoufejte, technika pádu se dá naučit dostatečným tréninkem a není k ní zapotřebí nějaký zvláštní talent.

Pavel Boušek zároveň dodává:

„Pády se učí zprvu na zemi bez koně, je třeba zažít si techniku. Po určité době se přejde na pády z koně. Ty se trénují podle požadované akce, zda jde o rytířský turnaj a kaskadér spadne po sražení lanci nebo po postřelu, anebo se prostě o něco praští, a to ho z koně smete. Tam přichází na řadu rigging^h. Před lety jsme byli sbírat jezdecké zkušenosti na jihu Španělska, kde snad každý jezdí na koni už odmala, ale při pohledu na některé naše pády se drželi za hlavu. Pro většinu jezdců je totiž pád tou poslední variantou, jak opustit svého koně. Když už musí spadnout, tak určitě neplánovaně.“⁹

6.4 Práce s herci

Jednou z nejdůležitějších věcí, kterou je nutné před natáčením zařídit je kontakt herce se zvířetem, se kterým by měl ve filmu vystupovat. Po rozhovorech se všemi dotazovanými profesionály jsem se dozvěděla, že bývá na natáčeních často problém s nedostatečnou připraveností herců na scény se zvířaty, a celé natáčení je tím komplikováno. Někteří herci před natáčením nezískají dostatečné informace o tom, co obnáší natáčení se zvířetem, bojí se ho a nebo k němu dokonce mají odpor, což je samozřejmě znát i ve finálním díle.

Pokud má například mladý herec z divadelní fakulty, v roli mladého hochy ze statku, poplácat se samozřejmostí krávu po zadku a ustoupit jí stranou, není možné aby se jí štítil. Je proto nutné předem mladého herce s krávou seznámit, vysvětlit mu, že pokud se jí dotkne pouze několika konečky prstů, poplácání nedocílí, a připomenout mu možnost, že si ruku po dotočení záběru může jít umýt. Nejvhodnější je pokusit se navodit pozitivní vztah chlapce ke krávi. Například mu můžete vysvětlit, že je to mírumilovné a přátelské zvíře, které nemá kamarády, a pokusit se tak hrát na jeho sociální citění. Je-li scéna tak triviální jako tato, není nutné herce a krávu seznamovat týden před natáčením a bohatě stačí

^h Rigging = technika, kdy kaskadér spadne, ale je zavěšen na laně.

⁹ Citace [8] PAROULKOVÁ, Pavlína. Kaskadéři na plný úvazek, Jezdectví 4/2012, str. 30-31.

seznámení na place, ale pokud se jedná o náročnější úkony, jako jsou dojení nebo zvedání kopyta, je nutné herci předem vysvětlit jak postupovat.

Když se na chvíli vrátím ke knize Josepha Delmonta, najdu úryvek, který vypovídá o tom, že i v dřívějších dobách měli herci z natáčení se zvířaty určitý respekt. V dnešní době naštěstí nejsou smlouvy tak striktní jako na počátku minulého století v Hollywoodu, a proto herci nejsou nuceni pracovat za takových okolností.

„Když jsem chtěl začít snímky, nebyl Mr. Green k nalezení. Náš starý černoš, hlídač pozemku, mi vysvětlil, že hledaný pije naproti v hospodě.

Dvakrát jsem poslal pro Boba Greena. Konečně jsem se sám zvedl a šel jsem pro něho. Nemusil jsem ani dojít až k hospodě. Právě jsem byl uprostřed silnice, tu se rozlétly obě polovice vrat hospody a Mr. Bob Green vyletěl vysokým obloukem a dopadl mi právě k nohám. Neponechal jsem mu času, aby se vzpamatoval, zvedl jsem jej a pravil k němu: "Nevěsta volá v chatrči o pomoc. Lupič se svými soudruhy chce přemoci její odpor. Musíte svou lví silou vyrazit dvěře. Nastane boj, bitva mezi vámi a bandity, ve které porazíte vy, Mr. Green, celou bandu svou technikou boxovací."

Musil jsem se na chvíli přerušit, neboť se mi náhle oči zahalily závojem. Nejdříve jsem myslil na záchvat mrtvice, konstatoval jsem však přes své omámení, že příčinou znepokojujícího zjevu byly výpary whisky, jež na mne zavanuly z úst Mr. Greena.

I do-do-don't wa-wa-want to fight that kan-kan-kangaroo, Mr. Delmont! Já nepotřebuji zápasit s klokanem.

Byl jsem rozhodnut, že napíši městské správě v Newarku ostrý dopis. Bylo nesvědomitě, že nedala opravit nebo obnovit dláždění, aby občan správně daně přiznávající, jakým byl Mr. Green, mohl bez koktání pronést větu a nebyl v nebezpečí, že klopýtne v děrách jízdni dráhy a překousne si jazyk.

"Ale Mr. Green," vymlouval jsem mu jeho obavy, "vy přece, se svými dlouholetými zkušenostmi v boxování, nebudete se báti klokana!"

Stálo mne to velkou námahu, nežli jsem Mr. Greena pohnul, aby zůstal. Stále žádal, aby s ním zápasil pravý, dvounohý Jim Jeffriesⁱ. Chtěl mu jedním prstem vzít světové mistrovství.

ⁱ Jim Jeffries = v tomto případě se jedná o Jamese J. Jeffriese, amerického šampiona boxu v těžké váze, žijícího na přelomu 19. a 20. století.

Dvouhodinový spánek, pečlivě střežený černým naším hlídačem, osvěžil Mr. Greena a vrátil mu jasnou hlavu. Zatím co vyspával opici, provedl jsem ostatní snímky.

Nadešel okamžik velikých událostí. Mr. Green byl probuzen a musil se pod dozorem nalíčiti.

Jim Jeffries^j seděl ve své prostorné kleci a očekával klidně věci příští.¹⁰

Boxovací scéna s klokanem by byla v dnešní době pravděpodobně vytvořena s pomocí animace, jak z důvodu bezpečnosti klokana, tak herce.

Zvířata velice citlivě vnímají emoce okolo sebe. Proto je třeba při natáčení nějaké vyhocené scény, ve které je přítomné i zvíře, seznámit herce se zvířetem předem, aby zvíře vědělo, že se hádka netýká jeho. Zvířata, stejně jako malé děti, jsou vztahovačná a myslí si, že všechno okolo nich se děje právě kvůli nim.

Tento přirozený emoční senzor například komplikuje natáčení herci, který má strach z jízdy na koni, ale jeho role to vyžaduje. Kůň vycítí, že se herec něčeho bojí, a proto se automaticky také začne něčeho bát. Nemá ale nejmenší tušení čeho, a proto přehnaně reaguje i na drobné podněty, ale vlastně se bojí sám sebe skrze strach herce. Takový herec potom sedí na koni křečovitě, je ztuhlý a pomalu se přibližuje chvíli, kdy s koně opravdu spadne, jak se bál od první chvíle.

Pro každého herce, který má v roli nějakou jezdeckou scénu je rozhodně důležité absolvovat přípravný kurz pro tuto roli. Přestože někteří herci mají osvědčení o splnění jezdeckého výcviku, nemívají často dostatek informací pro konkrétní připravovanou roli, a proto je dobré, pokud se kurzu zúčastní i oni. Nejzákladnější výcvik je možné získat za 7 hodin, pokud by se člověk opravdu chtěl naučit jezdit, potřeboval by hodin alespoň 80, ale za těchto 7 hodin se dá vysvětlit nějaký základ a dá se připravit na konkrétní roli.

Díky Václavu Plánkovi, který se se mnou podělil o svůj výukový plán, vzniklý v průběhu jeho mnohaleté praxe, můžete vidět jak přibližně vypadá kurz herecké výuky jízdy na koni.

^j Jim Jeffries = v druhém případě označuje cvičeného klokana, který vynikal v boxu, a proto získal přezývku Jim Jeffries, po tehdy populárním boxerovi Jamesi J. Jeffriesovi.

¹⁰ Citace [1] DELMONT, Joseph. Divoká zvířata ve filmu, s. 116-117.

6.4.1 Filmová jezdecká škola

„Tento způsob výuky je určen zejména hercům, ale také zájemcům, kteří se chtějí naučit základům jízdy na koni a přitom nemají sportovní ambice. Kurs zahrnuje jednu hodinu teorie, 14 půlhodinových lekcí v kryté kruhové jízdárně a závěrečný test spojený s vyjížděnkou.

V následujícím textu je vyjmenována celá škála prvků, jejichž zvládnutí trvá mnoho let, což je pro mnoho jezdců neuskutečnitelné. My se budeme v první fázi zabývat body A-B. Vycházíme z faktu, že máme k dispozici koně, který je přiježděn tak, aby bylo možné se naučit na něm bez problému pohybovat krajinou, koně jistě vést, mít z toho zároveň požitek a neublížit mu přitom. Při natáčení filmu, nebo jiné akci pak koně ovládat podvědomě a moci se plně soustředit na svou roli.

Základem jízdy na koni je:

- I. pevný a uvolněný sed
- II. klidná a nezávislá ruka
- III. pomůcky
 - a) holeň
 - b) ruka (otěž)
 - c) váha

Vedení koně:

A: Pohyby (ruchy):

- 1) krok
- 2) klus
- 3) cval
- 4) zastavení
- 5) couvání

B: Zatačení: (kruh)

- 1) pravou ruku
- 2) na levou ruku

C: Obraty:

- 1) okolo předku
- 2) okolo zádi

D: Složitější cviky a prvky Španělské školy:

- 1) Přistavení koně na pravou (levou) ruku
- 2) Práce ve třech stopách
- 3) Překrok na levou (pravou ruku) v kroku, klusu, cvalu
- 4) Přeskok
- 5) Levada
- 6) Pesada
- 7) Kleknutí na jedno koleno (ažnu)
- 8) Kleknutí na obě kolena (planž)
- 9) Lehnutí
- 10) Sednutí
- 11) Pirueta
- 12) Pasáž
- 13) Piaf
- 14) Corveta
- 15) Capriola

1. - 3. den nácvik sedu (krok, klus, cval)
4. - 7. den nácvik pomůcek a ruky a jejich vzájemné působení
8. den závěrečná vyjížďka a zkouška

Na fázi B až C je zapotřebí dalších min. 30 lekcí.

Jen pro zdůraznění toho, co vlastně jízda na koni obnáší, uvádím na závěr v bodu D názvy prvků Španělské vysoké školy. U nás není jezdec ani kůň, který by všechny tyto cviky ovládal. Vysoká španělská škola ve Vídni toto učí, výcvik koně trvá 5 let, výcvik jezdce až 15 let.

Z toho vyplývá, že jezdec, který absolvuje 7, resp. 37 výcvikových dnů, je vlastně začátečníkem.¹¹

Při některých natáčeních může herečky potkat například také méně obvyklá jízda v dámském sedle, při které vznikají ještě další okolnosti, se kterými je třeba počítat. Zmíním pro jistotu opět, že je potřeba vyzkoušet si jízdu v dámském sedle ještě před natáčením. Při jízdě na tomto druhu sedla je kůň ovládán jednou holení a bičem, protože obě nohy jsou na jedné straně. Pro snadnější ovladatelnost koně se využívá pákové udidlo^k, které je silnější než běžně využívaná udidla. Pokud neznalá herečka vezme příliš velkou silou za otěže, může na sebe koně převrátit, což není nic příjemného ani pro ni, ani pro koně. Proto je při tomto způsobu jízdy potřeba dbát velkou opatrnost na to, aby herečka netrhala otěžemi.

¹¹ Citace, úryvek z připravované knihy Václava Plánky.

^k Udidlo – kovová součást uzdečky, kterou má kůň v ústech, a slouží k ovládní koně s pomocí otěže.

7 NATÁČENÍ

Vše už máte zařízené, zvíře je vycvičené a konečně přišel čas k tomu, abyste vše, co jste zařídili a zjistili, využili přímo při natáčení. Do base¹ přijíždí cvičitel se zvířetem a parkuje na předem domluveném místě. S sebou si veze vše potřebné a využívá vámi připravenou cisternu s vodou pro napojení zvířat. Vámi vybrané zvíře má skvěle nacvičenou svou roli, a nic vám nebrání začít natáčet. Zvíře koordinuje buď Animal Coordinator/Wrangler nebo Horse Master a nebo jeden z asistentů režie, pověřený režisérem. Není dobré nechat čekat zvíře na záběr několik hodin, protože jeho výkon nikdy nebude tak dobrý jako by byl těch několik hodin dříve. Zvířata nejsou zvyklá sedět pět hodin na natáčení a nudit se, je lepší když přijedou a v co nejkratším čase mohou začít točit.

7.1 Režie

Ideálním postupem při natáčení scény se zvířetem je nazkoušet ji nejdříve s herci, a ve chvíli, kdy má režisér pocit, že už herci zvládají tuto scénu aniž by se jim musel výrazně věnovat, může zavolat na plac zvoleného zvířecího herce, kterému se ve spolupráci s jeho cvičitelem může nyní primárně věnovat, protože s herci má nazkoušeno. Volat zvíře na scénu je vhodné přibližně 15 minut předtím než má hrát, aby se stihlo připravit na přechod na plac.

Je potřeba zvíře nepřetěžovat a říká-li cvičitel, že už není možné točit scénu víckrát než jednou, opravdu to není možné a je třeba záběr například dotočit později a nebo si vybrat z již natočených scén. Nejlépe se daří prvních několik jetí, protože je zvíře z tréninku zvyklé dostat odměnu a volno ve chvíli, kdy se mu výkon poprvé podaří. Nevyvíjejte na zvíře a cvičitele zbytečný tlak. Ten pouze zhorší podmínky pro možnost vytvoření dobré atmosféry na place, která přispívá dobře odvedenému hereckému výkonu. Je dobré pokud štáb, v čele s režisérem, naváže se zvířetem pozitivní vztah a nebere ho pouze jako rekvizitu, ale jako platného člena štábu.

7.2 Kamera a světla

Kameramanská složka by měla především vědět, že je vhodné při natáčení se zvířaty natočit i první zkoušku, která se často podaří nejlépe a byla by škoda o ni přijít. Není vhodné přesouvat hlasitě stativy a kamery nebo jinak hlučit a děsit tím zvíře, je mnohem

¹ Base = základna natáčení.

lepší se naopak se zvířetem seznámit a navodit mu pocit bezpečí, aby bylo možné se k němu maximálně přiblížit bez toho, aby se zvíře vyděšeně dívalo do objektivu.

Ohledně svícení při natáčení se zvířaty jsem získala velké množství informací od Petra Starého, se kterým jsem se sešla před několika týdny ve Zlíně. Díky němu jsem zjistila všechna možná bezpečnostní rizika, která vás možná napadnou, když se řekne světla a zvířata.

První věc, kterou je nutné se zabývat je agregát, pokud ho máte na natáčení. Pokud jsou na natáčení zvířata, například koně, je nutné vytvořit velice kvalitní zemní odpor. V mokřem počasí je třeba udělat odpor ještě lépe nežli dobře, protože mokrá zem dobře vodí. Veškerou kabeláž a je třeba vést horem, aby se na zemi neválely žádné kabely. Pokud není možnost vést kabel jinak než po zemi, je vždy nutné kabel rozpojit, nechat koně přejít a opět ho zapojit. Je to proto, že je kůň mnohem citlivější na napětí než člověk, ale zároveň také mnohem těžší, a tudíž by mohl kabel snadno proslápnout. A jak snadno by ho teprve proslápl například slon. Kabely by měly být zároveň umístěné mimo dosah zvířete, pokud jsou například v boxu, aby je kůň nemohl okusovat nebo jinak znehodnocovat a pokoušet se o úraz elektrickým proudem.

Při natáčení s menšími zvířaty, které umí šplhat, jakými jsou například opice nebo veverky, je třeba dávat pozor na to, aby nevyskočila na některou z lamp a nepopálila se. Rozžhavená žárovka ve výbojovém světle má až 1250°C, a navíc může žárovka prasknout a rozletět se na tisíce miniaturních částí, které mohou zranit nejen zvíře, ale také ostatní složky štábu. Podobná nehoda se ale může stát také pokud nebudete se žárovkou z křemičitého skla, která se právě může rozžhavit až na tak vysokou teplotu, zacházet v rukavicích. Zamezit možnosti využití světla a stativů jako lezecké dráhy pro opice se dá pomocí sítí, přes kterou se zvířata nedostanou.

V rámci natáčení scén se šelmami se většinou svítí z venku a zvířata se nechávají bez kontaktu se světelnou technikou. Světla se v tomto případě zapínají delší dobu před natáčením, aby si zvířata stihla zvyknout. Dalším tipem při svícení scén se zvířaty je nevyužívat bodová světla při natáčení s hady, protože škrtiči, kteří se většinou na natáčení používají, se v teplém prostředí stávají aktivnějšími, a pokud nechceme přidusit herece či herečku, je lepší využívat odrazné desky.

7.3 Zvuk

Pro zvukaře platí, stejně jako pro kameramana, že je třeba točit i zkoušky, aby byla jistota, že se nepropásne nějaký dobře odvedený výkon zvířecího herce. Z kontaktního zvuku na natáčení bývá často problematické využít řeč zvířat, ale i přesto, že se možná nepoužije, je nutné ho nasnímat, aby bylo jasné, kam zvuk v postprodukcii umístit. Zvířata se často bojí tága^m, proto je třeba s ním zvíře pomalu předem seznámit, aby se potom při natáčení nelekalo. Pokud má zvíře velký problém s přítomností tága, je nutné najít jinou variantu nasnímání.

Dalším úskalím při práci zvukaře při natáčení se zvířaty může být pokud zvíře, které má nasnímat, vydává zvuky v místě, kam se těžko dostává, například pod vodou nebo vysoko ve vzduchu. V těchto případech se natáčení většinou nekomplikuje snahou o símání zvuku a veškerý zvuk se dotváří v postprodukcii.

7.4 Make-up

Stejně tak jako lidští herci mají i ti zvířecí své maskéry. K maskování zvířat se využívá zdravotně nezávadných barev, u kterých nehrozí žádná rizika, pokud se zvíře například olízne. Maskér se při natáčení se zvířaty využívá hned z několika důvodů. Jedním z nich je případ, kdy jednoho hrdinu hraje více zvířecích herců a je nutné ostatní domaskovat tak, aby si byla zvířata k nerozeznání podobná. Dalším důvodem pro maskování zvířat je, pokud není možné sehnat zvíře, které by vizuálně korespondovalo s režisérovou představou a zároveň by bylo schopné předvést požadovaný herecký výkon. Koně i jiná zvířata je možné obarvit na celé jinou barvu, ale je třeba se připravit na určitá omezení s tím spojená. Barvy jsou vodou omyvatelné, takže pokud zaprší, zvíře se olizuje nebo tře o nějaký povrch (například kůň o jezdce), pak se barva smývá a musí se znovu a znovu nanášet.

V rámci své pracovní stáže jsem se účastnila i natáčení reklamy, kde byla hlavním zvířecím hercem kráva, a make-up neboli barva se jí nanášela po celém povrchu těla. Cvičitelé si na natáčení přivezli dvě světlé krávy, z nichž si režisér vybral jednu, která byla následně nastříkána nezávadnými barvami, které se musely přibližně každou půl hodinu obnovovat, protože jakmile měla kráva chvilku, přitiskla se na některého ze svých ošetřovatelů a podělila se s nimi o trochu své barvy. Tato reklama byla po natáčení bohužel zrušena, takže

^m Tágo = Dlouhý držák či tyč, používá se k pohybu mikrofonu v prostoru.

není možné nikde vidět, jak vypadají barvy v záběru. Jak vypadala kráva v průběhu natáčení vidíte na obrázku č. 11.

Obr. 11. Stink Ltd. Natáčení reklamy se zvířecím make-upem.

Obr. 12. Animatronics. Pohyblivá koňská hlava před green screenem.

7.5 Animatronics

Jistě vás napadlo jak se dají natočit scény, ve kterých je zobrazováno násilí páchané na zvířatech, a které jsou v rámci dodržování práv zvířat nerealizovatelné. Pokud nechcete

zvolit animaci, dá se vždy vymyslet nějaký alternativní postup, díky kterému se zvířeti nic nestane, ať už s pomocí stříhových triků nebo reálně vypadající makety zvířete. Často se v těchto případech využívají animatronické modely, což jsou modely zvířat z rukou mechatroniků, které jsou koncipované podobně jako roboti. Od robotů se ale liší tím, že umí napodobit mimické pohyby, třesy svalů a podobné detaily, a tudíž vypadají spíše jako animované. Tyto modely v 60. letech vynalezl Walt Disney a od té doby se velice vyvinuly, takže nyní jsou téměř nerozeznatelné od opravdových zvířat. Animatronickou pohyblivou hlavu koně před green screenemⁿ můžete vidět na obrázku č. 12.

Animatronická zvířata jste mohli vidět například ve filmech Jako kočky a psi, Zachraňte Willyho 2 a 3 nebo Dr. Doolittle. Animatronického koně využil i Steven Spielberg ve svém posledním filmu, Válečný kůň, k natočení nejbrutálnější scény filmu.

Vzpínající kůň v záběru je ve skutečnosti animatronickým modelem koně, ovládaným zpod úrovně terénu několika loutkovodiči. Tento kůň byl natolik realistický, že dokonce vypouštěl páru z nozder a cukal hlavou jako reálný kůň. Ve chvíli, kdy bylo ale třeba natočit blízký záběr, rozhodl se Spielberg natočit pravého zvířecího herce, protože výraz očí žádný umělý kůň nezvládne tak, aby se mohl rovnat tomu opravdovému. Kůň měl sice okolo nozder obmotaný ostnatý drát, ale ten byl vyrobený z gumy, aby hlavnímu protagonistovi nehrozilo žádné riziko.

7.6 Film o filmu

Dokumentární snímek o filmu natáčeném se zvířaty je nedílnou součástí tohoto druhu filmů. Hlavním důvodem je zachycení způsobu práce se zvířaty, který dokládá, že byla ve filmu dodržována práva zvířat a nebylo s nimi zacházeno v rozporu se zákony.

Štáb filmu o filmu by měl být v kontaktu se cvičitelem, aby mohl dobře monitorovat jeho herecký výkon a postup přípravy, ale zároveň neobtěžoval zvíře ve chvílích odpočinku.

Občas se po dobře odvedeném výkonu, který vypadá příliš realisticky, začnou bouřit různé organizace ochránců zvířat, a potom je film o filmu jediným důkazovým materiálem, který může zamezit třeba i žalobě.

Zároveň může být film o filmu krásnou vzpomínkou na proběhlé natáčení, výukovým materiálem pro další generace a nebo pouze filmem pro pobavení diváků.

ⁿ Green screen = zelená plocha určená pro klíčování.

8 POSTPRODUKCE

V postprodukční části přípravy filmu s obsazením zvířecího herce může probíhat vše naprosto stejně jako u běžného hraného filmu bez zvířat, ale o této variantě tu psát nebudu. Dokončovací práce, které se liší ve filmech se zvířaty a bez zvířat jsou především práce na animační a zvukové stránce filmu, které tu podrobněji rozvedu.

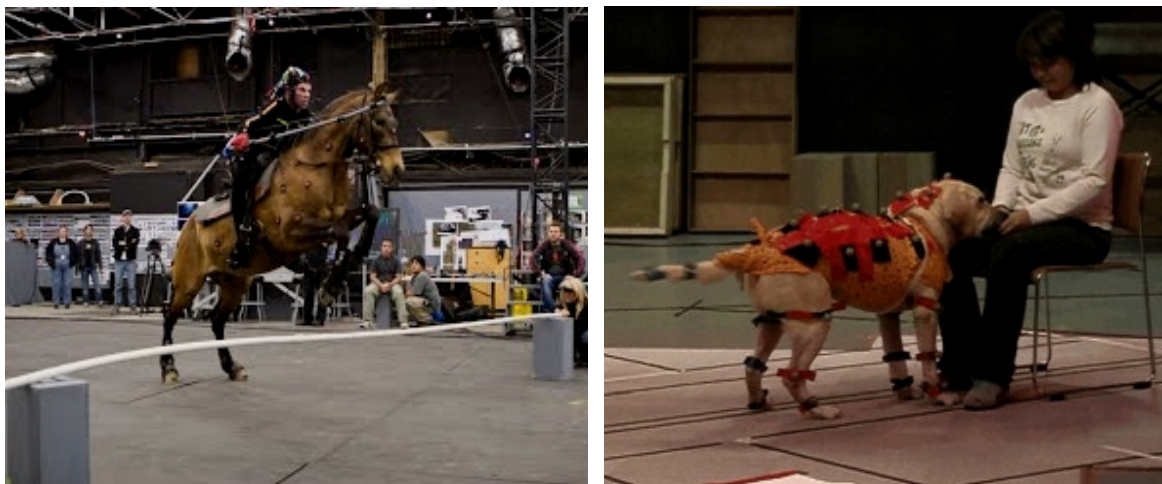
8.1 Animace

Ve filmech už je dnes běžnou praxí, že se živá zvířata čím dál častěji nahrazují animovanými zvířaty. Děje se tak hlavně z důvodu možnosti většího rozpětí “hereckých” schopností zvířete a také pokud se natáčení některé scény, které by mohly ohrozit zdravotní stav zvířete. Nevýhodou bývá finanční náročnost a proto se tyto animace využívají více na zahraničních filmech, kde bývají trochu vyšší rozpočty než v našich podmínkách.

Můžete namítat, že animovaná zvířata nemají s prací s opravdovými zvířaty nic společného, ale není tomu tak. Existuje totiž mnoho druhů animace a s rozvojem nových technologií se objevují stále nové a nové způsoby jak vytvářet vcelku neuvěřitelné věci. Mezi ně patří animace zvířat, díky které se dá například z pohybů reálného zvířete vytvořit zvíře s pozměněným fyzickým vzhledem. Dále jsou tu samozřejmě stále i zvířata čistě imaginární, která vznikla bez využití zvířecích herců. Animovaná zvířata ve filmech nejsou tvořena pouze snímáním pohybů jich samotných, a proto jsem přidala také popis práce s lidmi ve zvířecích rolích.

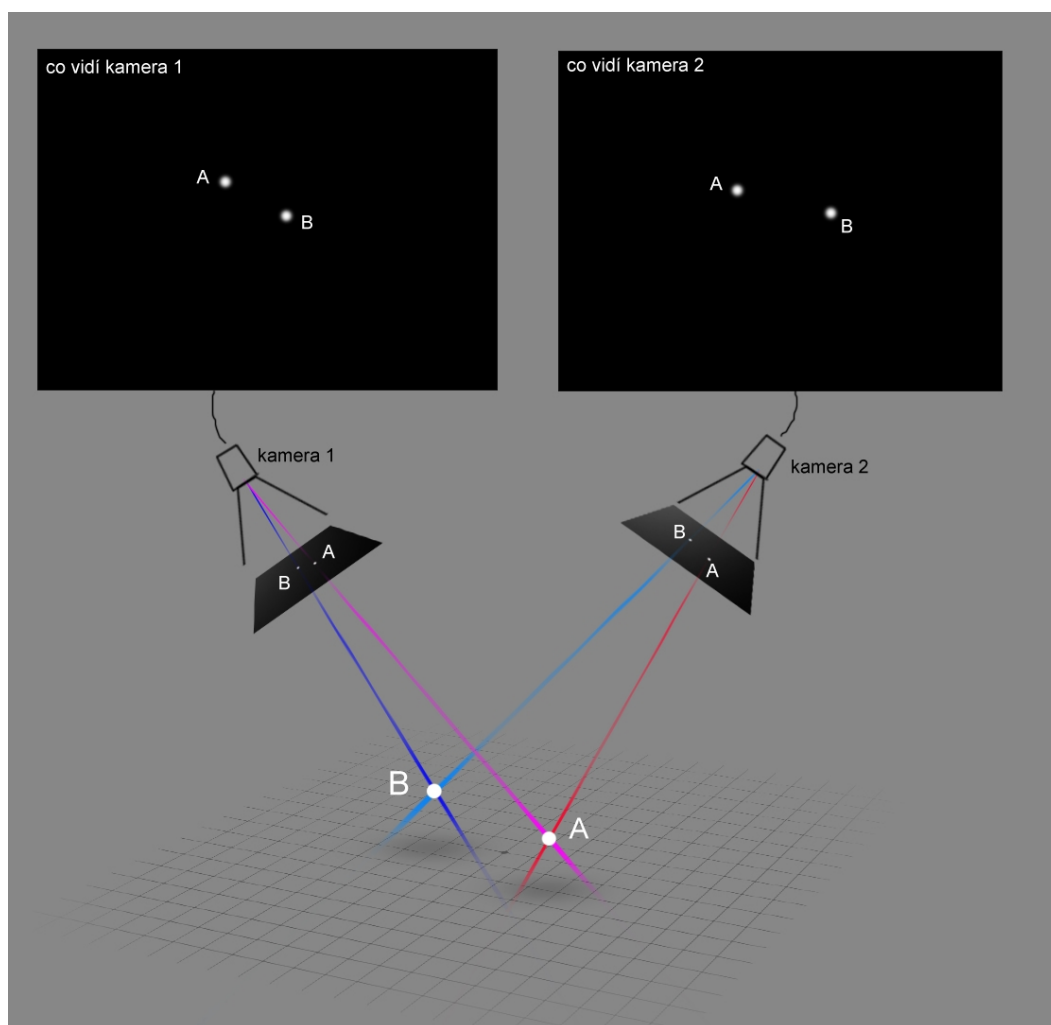
8.1.1 Motion Capture

Tuto techniku objevíte také pod pojmy Motion Tracking a Mocap, ale jedná se pouze o různé výrazy pro tutéž věc. Využívá se jak pro lidské, tak pro zvířecí herce. Pro tuto techniku existuje několik způsobů provedení, ale ten který vám popíšu je nejvhodnější pro nasnímání pohybu zvířat. Celý postup probíhá v prostorné hale s dostatečným množstvím manipulačního prostoru. V první části tohoto postupu se na tělo herce nebo zvířete připevní kulaté míčky, neboli trackery. Připevňují se konkrétně v místech důležitých pro zachycení pohybu, jako jsou například klouby. Trackery připevněné na těle koně a psa můžete vidět na obrázcích č. 13 a 14.

Obr. 13 a 14. Motion Capture. Ukázka rozmístění trackerů na koni a na psu.

Herec se s trackery na těle pohybuje podle pokynů režiséra. Trackery odrážejí světlo a jsou snímány kamerami, které snímají pouze infračervenou barvu, takže vlastně vidí jenom pohyb bílých bodů po obraze. Názorný nákres snímání kamer najdete na obrázku č. 15.

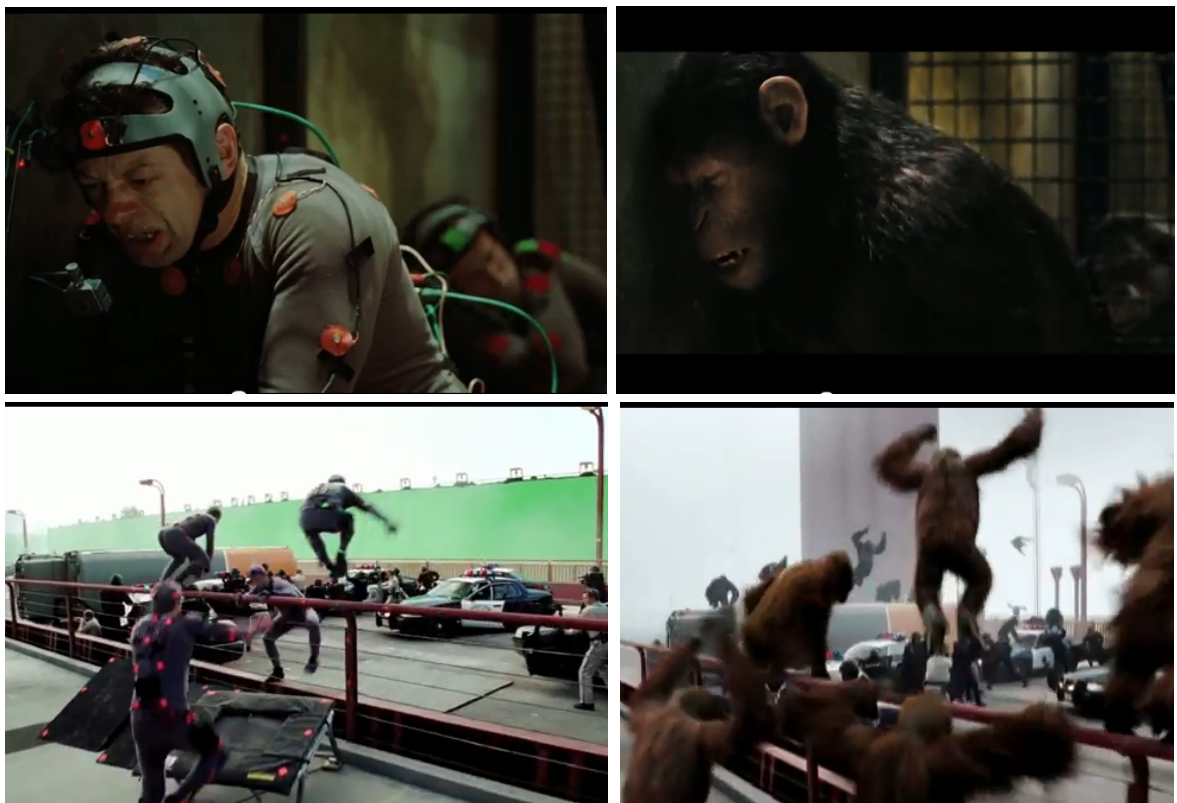

Obr. 15. Motion Capture. Nákres snímání trackerů kamerami.

Z těchto bodů se vytvoří v počítači, spojeném s kamerami, jejich 3D pozice. Poté se vyhlazují trajektorie bodů tak, aby pohyb byl plynulý, a přiřadí se k němu jakási pomyslná kostra. Následuje tzv. retargeting neboli znovuzacílení, díky němuž se naše body přemění na model, který může mít například jinak dlouhé nohy nebo různé další změny.

8.1.2 Člověk namísto zvířete

Ve scénářích občas existují scény, ve kterých by zvířata měla jednat tak, jak je pro ně nepřírozené. Bylo by téměř nemožné vycvičit zvíře tak, aby například četlo knihu, luxovalo koberec a nebo uvařilo večeři, i když by se to někdy hodilo. Pro tyto případy se využívá trochu jiný druh motion capture než v přechozím případě, ale systém je více méně podobný, pouze je soustavě bodů pohybu člověka dosazen model zvířete. Výhodou této metody je, že lidský herec o trochu lépe rozumí pokynům režiséra, a tudíž bývá natáčení rychlejší. Nevýhodou je, že se dá využít pouze pro omezené množství zvířat. Tímto způsobem byl natáčen například film *Zrození planety opic* z roku 2011, který mimochodem velmi chválí ochránci zvířat, protože se se zvířaty vůbec netočilo. Jednu z hlavních rolí, opici Caesara ztvárnil Andy Serkis, který je v dnešní době je asi nejznámějším představitelem motion capture herců. Mimo jiné i proto, že propůjčil své pohyby a grimasy také Glumovi z *Pána prstenů*.

Obr. 16 - 19. Mocap. Porovnání záběru z natáčení a finálního záběru s 3D modelem.

8.1.3 Imaginární

Mimo snímání pohybu zvířete je zde také možnost vytvořit kompletně imaginární, nové, a tudíž neotřelé, zvíře z hlavy a z rukou animátora. Tvorbě podobných zvířat se budu věnovat pouze ve zkratce, protože pokud nějaká zvířata ve filmu nemají nic společného s natáčením se zvířaty jsou to právě tato. Protože ale oceňuji práci animátorů při vymýšlení a tvorbě těchto zvířat, a mám velmi ráda i animovaná zvířata ve filmech, uvádím je zde také.

Při animaci zvířete vznikne nejdříve nákres a poté 3D model zvířete. Ve chvíli, kdy máme 3D model hotový, se dotvářejí detaily jako jsou zuby, nehty, ruce nebo oči. V této fázi se vytvoří několi různých renderů^o zvířete a tělo se začne pokrývat srstí, šupinami a dalšími materiály, do kterých má být oblečené. Nakonec se patřičně nasvítí a zasadí do prostředí, ve kterém má působit.

Scény s herci, kteří „hrají“ s naším imaginárním zvířetem ve filmu, se musí samozřejmě natáčet bez něj, protože ačkoliv je animované zvíře krásné, z počítače na plac nevyskočí. K tomuto natáčení se využívá, podle velikosti zvířete, jednoho až dvou stand-inů^p, oblečených do zelených trikotů, kteří běhají v záběru na místě animovaného zvířete. Pokud zvíře přesahuje velikost stand-ina, drží stand-in v ruce tyč s násadkou až do výše a širě imaginárního zvířete.

Když poté v počítači spojíme vše dohromady, vznikne nám scéna, která je kombinací reálného natáčení a animovaného zvířete, aniž by to bylo možné rozeznat.

8.2 Zvuková

Ve zvukové postprodukci je mnohem více práce se záběry, ve kterých vystupuje zvířecí herec, než na place. Většina materiálu, který se na natáčení natočil, nebývá použitelná, protože právě ve zvuku je dán důraz na herecký výkon zvířete. Téměř nikdy se na place nepodaří přesvědčit zvíře, aby zahrálo scénu podle scénáře, a k tomu přidalo vhodný zvuk. Zvukaři mají přesto natočený zvuk u všech scén se zvířaty, pokud se nejedná o výše zmíněné výjimky, aby jim v tuto chvíli usnadnil práci.

Natáčí se ruchy a postsynchrony, přičemž se často tvoří zvuková dramaturgie až právě v průběhu postprodukce, v závislosti na kvalitě materiálu nasnímaného na natáčení.

^o Render = speciální technika pro tvorbu různých vizuálních obrazů z dat v počítači.

^p Stand-in = osoba, nahrazující herce před natáčením, pro technické potřeby, jako je např. osvětlování.

9 DISTRIBUCE

Natáčení se zvířetem je za námi a film je dokončený. Už nám zbývá dokončit pouze několik věcí. Například vytvořit plakát, pokud už ho nemáme dávno hotový, uspořádat premiéru, pokud nám na ni zbyly peníze, a vyslat film do světa, abychom mohli případně premiéru uspořádat dodatečně. Nyní se pokusím distribuční složku propojit se zvířecím faktorem.

9.1 Plakát

Díky obsazení zvířete do filmu existuje minimálně jedno téma, které můžete na plakátu zobrazit. Pokud bylo zvíře v nějaké větší roli, není důvod ho na plakátu nezobrazit, ať už graficky, vyfocené nebo nakreslené. Lidé mají většinou zvířata rádi, a proto je i na plakátě jistě přivítají. Varianta, že si zvíře na plakát ne zvolíte, je v této práci téměř nulová, a proto budu počítat s tím, že jste se rozhodli zvíře na plakát umístit.

Nejprve je potřeba se rozhodnout, jakým způsobem bude zvíře na plakátě zobrazeno. Pokud se jedná o animované zvíře, je jasné, že zůstane kreslené, ale v případě živého zvířete je třeba rozhodnout se, také s ohledem na finanční prostředky, jak bude zobrazeno. Při variantě grafické nebo kreslené stačí dodat vámi zvolenému grafikovi fotografii zvířete, a dál není třeba nic dalšího zařizovat.

Když se rozhodnete využít fotografii zvířete, můžete využít některou z fotografií z natáčení a nebo zvíře dodatečně nafotit. Při zvolení obou fotografických variant je třeba kontaktovat majitele zvířete a domluvit se s ním na povolení k užití fotografie, případně na focení. Focení probíhá nejčastěji v ateliéru a pro jeho zabezpečení platí stejná pravidla jako pro natáčení, přičemž si fotograf musí předem domluvit s cvičitelem zvířete možnost používání blesků a dalších pomůcek, které by mohly zvíře děsit. Po nafocení se finální fotografie předá grafikovi, který ji může vložit na plakát.

Pokud se vše podaří, může váš plakát dopadnout třeba jako jeden ze dvou různých plakátů k již zmiňovanému filmu Stevena Spielberga, *Válečný kůň*, které si můžete prohlédnout na obrázcích č. 20 a 21. Na těchto plakátech, americkém a čínském, si můžete všimnout drobného rozdílu v grafickém ztvárnění plakátu pro západní a východní část světa.

Obr. 20 a 21. Plakáty. Americký a čínský plakát k filmu *Válečný kůň*.

9.2 Premiéra

Poslední tečkou za natáčením se zvířetem je premiéra.

Pokud to bude pro hlavního protagonistu možné, může se premiéry také zúčastnit a projít se po pomyslném červeném koberci. Záleží na tom, zda zvířecí herec rád vystupuje před větším publikem a nebo je raději pouze na natáčení v komornějším prostředí. Také je samozřejmé, že nebude možné vzít na premiéru každé zvíře, protože některá z nich prostě dveřmi kina neprojdou.

Ať už se cvičitel se zvířetem premiéry účastní a nebo ne, je vždy potřeba jim nějakým způsobem doručit finální dílo, aby ho mohli zařadit do svého portfolia a viděli, jakým způsobem je zařazena scéna ve filmu. Mělo by platit totéž, jako po natáčení s lidským hercem. Po skončení premiéry je vhodné film se zvířecím obsazením dále šířit, stejně tak jako každý jiný film, pokud si rádi netočíte do šuplíku.

10 AHA

Jako bonus k popisu celého postupu při natáčení filmu se zvířaty ode mě získáváte kapitulu věnovanou American Humane Association (dále jen AHA). Tato organizace je nejrozsáhlejší organizací, která monitoruje zacházení se zvířaty při natáčení. Sídlí ve Spojených státech amerických a zabývá se i dalšími různými způsoby ochrany zvířat, ale pro nás je prioritní její fungování v rámci filmových štábů.

AHA byla založena v roce 1877 z důvodu ochrany dětí a zvířat. Konkrétně filmová a televizní součást této asociace vznikla v roce 1940, jako reakce na natáčení scény s Jesse Jamesem v roce 1939, ve které kůň při natáčení nebezpečné scény se zavázanýma očima spadl ze skály, zlomil si vaz, a musel být utracen ve velkých bolestech.

Od té doby se AHA pomalu dostávala na vrcholu žebříčku v boji proti porušování práv zvířat ve filmech. Její vliv nejvíce zesílil až v 80. letech a svou pozici si udržela až do dnes. Umístění věty „No Animals Were Harmed in the Making of This Motion Picture.“⁹ do titulků smí povolit pouze tato asociace. Má ji dokonce registrovanou jako svou značku.

Náplní AHA v současné době je především monitorovat zacházení se zvířaty na natáčeních, proto bývá na každém hollywoodském filmu se zvířaty přítomen zástupce této organizace. Zatímco někteří organizaci chválí za její úspěšný boj proti násilí na zvířatech, jiní ji naopak kritizují pro její přílišnou benevolenci. Z následujících několika bodů si můžete udělat přibližný obrázek o tom, co konkrétně AHA na natáčeních kontroluje a jaké jsou její požadavky.

„Pší pravidla

Odstavec 801.8A: "Majitel psa je povinen přinést s sebou na natáčení misku takových rozměrů, že je schopna uhasit žízeň rozehřátého psa. Hmotnost misky musí být taková, aby ji pes nemohl převrhnout."

Odstavec 802.8D: "Na scéně se nesmějí vyskytovat hárající feny."

Kočičí pravidla

Odstavec 802.1: "Ve scénách, v nichž vystupují kromě koček také psi, musí být speciálně trénovány a připravovány tak, aby v daném okamžiku nebyly vystaveny stresu."

⁹ „Žádné zvíře neutrpělo újmu při vzniku tohoto snímku.“

Ptačí pravidla

Odstavec 803.1: "Je zakázáno vypustit ptáka, ať už na volném prostranství, nebo v budovách, aniž by tento pták byl vycvičen k návratu nebo byla zajištěna jiná možnost jeho bezpečného polapení."

Odstavec 803.1: "Všichni použítí ptáci včetně kuřat musí být chováni v kontejnerech, které jim zabraňují kálet jeden na druhého."

Rybí pravidla

Odstavec 804.7: "Pokud je pro scénu nezbytné vytáhnout rybu z vody, měly by být použity druhy, které to lépe snášejí, např. kapr. Bez předchozího souhlasu AHA nesmí být ryba na suchu déle než 30 sekund. Ryby se musí střídat tak, aby žádná neabsolvovala pobyt na vzduchu dvakrát po sobě. Každá z ryb může být navíc použita nejvýše třikrát denně."

Koňská pravidla

Odstavec 806.2: "V záběrech, kde koně přijdou do kontaktu s předměty na scéně, případně do nich kopou, musí být tyto předměty zhotoveny z měkkých materiálů nebo musí být akce simulována s pomocí umělých koňských končetin či podobných zařízení."

Opičí pravidla

Odstavec 807.2B: "Nedoporučuje se, aby opice natáčely své scény po západu slunce. Mělo by k tomu docházet pouze v případě, že je dotyčná opice na práci po západu slunce uvyklá." "Před začátkem natáčení musí být opice seznámeny s herci a s pohybujícími se předměty, které by je mohly vylekat nebo jsou jiným způsobem neobvyklé."¹²

Z ukázky je evidentní, že většina pravidel je logická a člověk, který má pozitivní vztah ke zvířatům a nějaké zkušenosti s nimi, by je sám dodržoval automaticky. Pro vás ostatní je tu AHA, která vám pravidla ráda připomene.

¹² Citace [9] ZRNEČKO, Lubomír. Psí život zvířecích hrdinů, Premiere 11/2001, str.80-84.

11 ZÁVĚR

Americký umělec Gene Hill se jednou ohradil proti často používanému citátu, že štěstí se nedá koupit. Oponuje mu větou, že „Ten, kdo řekl, že štěstí se nedá koupit, zapomněl na štěňata.“. Vzhledem k tomu, že jsem sama na sobě několikrát vyzkoušela, že kdykoliv vidím nějaké štěně, mé rozpoložení se začne záhadně měnit, aniž bych tomu mohla nějak zamezit, mohu s jeho názorem jedině souhlasit. Můj výraz, ať byl jakýkoliv, se v ten moment mění na připitomělý úsměv, a problémy se rozplývají někde mezi bříšky prstů štěněčích tlapek.

Pokud vás podobné sentimentální hlouposti nepřesvědčí o tom, že natáčet se zvířaty má smysl, i přesto, že to vyžaduje více práce než při natáčení bez zvířat, třeba vás přesvědčí Martin Šrajger. Ten doplňuje mé předchozí tvrzení, a zároveň odkrývá další perspektivu natáčení se zvířaty.

„Jde o objekty snadno identifikovatelné, vyvolávající okamžitou emocionální odezvu. Při pohledu na ně nemusíme ani vteřinu pochybovat, jak zareagovat. Víme, že naše dojetí je správnou reakcí, že stejně by reagoval kterýkoliv jiný pozorovatel téhož díla.

Za oblíbenosti kýče, tedy i za oblíbeností filmů s milými zvířaty, stojí určitá univerzálnost. Individuální a racionální odezva ke kýči nepatří. Kdykoli pocity vítězí nad rozumem, stoupá pravděpodobnost vysokých tržeb. Vytvořit prostou rovnici, zvířata rovnají se kýč, kýč rovná se peníze.“¹³

Nakonec jsem se dočkala překrásné rovnice, která nabádá k tomu, aby lidé natáčeli se zvířaty z finančních důvodů a zvířata vkládá do kýčovité kolonky. Tato teze je jistě k zamyšlení a protože si myslím, že mi těch posledních několik vteřin pro zamyšlení nad hloubkou tématu stačilo, můžeme se posunout dál.

V závěru této práce jsem chtěla psát samé neuvěřitelně moudré věci, které by vás nesmírně obohatily, ale zjistila jsem, že jsem všechny trumfy položila na stůl v úvodu. Nezbyvá mi tedy nic jiného než pokorně zavzpomínat na množství stránek této práce a napsat obyčejný poctivý závěr, ve kterém shrnu, co jsem to vlastně v několika posledních týdnech vytvořila.

Myslím, že se shodneme na tom, že funkci manuálu, kterou jsem si stanovila jako cíl v úvodu, se mi podařilo splnit do poslední tečky a čárky. Pokud budete postupovat kapitolu po kapitole, určitě najdete způsob, jak film se zvířecím hercem natočit. Někteří z vás

¹³ Citace [10] ŠRAJGER, Martin. Zvíře před kamerou, Cinema 7/2011, str. 42.

možná našli v mojí práci i něco dalšího. Vzpomínky na mládí, gramatické chyby, neotřelé myšlenky nebo vytříbený humor; to vše si mohl pozorný čtenář z práce odnést, pouze snad s výjimkou gramatických chyb.

Během psaní této práce jsem mohla spolupracovat s velkým množstvím inspirativních lidí, byť s mnoha z nich pouze prostřednictvím jejich díla. Bavilo mě zjišťovat nové a nové informace, na které jsem mohla reagovat vymyšlením způsobů, jak je do práce nenásilně zapracovat. Musela jsem se věnovat i méně zábavným věcem, které raději nebudu jmenovat, a tudíž je možná ani nerozpoznáte, protože by bez nich tato práce nebyla kompletní. Legislativní a administrativní záležitosti bývají obecně méně zajímavé, než všechno ostatní, ale jsou potřebné pro správný chod věcí, které upravují, a proto bych je neztratila. Původně jsem sice chtěla použít výraz „byrokratické záležitosti“, ale zjistila jsem, že spousta lidí z administrativního prostředí na tento termín, z nějakého důvodu, reaguje poněkud ofenzivně, a svůj záměr jsem si rozmyslela.

Tento závěr je jedním z mála závěrů, které se píšou opravdu na závěr, a proto na ně nezbývá tolik času ani síly, kolik by vyžadovaly, kdyby si mohly vybrat. Tiskař čeká u stroje, aby bylo možné nasázet všechna písmenka, a následně posunout celý text knihaři, který se postará o desky v bordó barvě, tištěné zlatým písmem, dokonce i na hřbetu. Moje diplomová práce tak míří k vám a moje psaní je u konce.

Jako úvodní citát jsem využila několik vět Davida Lynche, s jehož dílem jsem se v poslední době velice sblížila, a i na závěr bych se ráda rozloučila jeho slovy, tentokrát poněkud prozaičtěji. „Jednou jsem vzal myš a nějakým depilátorem jsem ji odstranil všechnu srst, abych věděl jak bude vypadat. Vypadala krásně.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DELMONT, Josef. *Divoká zvířata ve filmu: Dobrodružství z celého světa*. Praha: Sfinx, 1927.
- [2] FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář*. Praha: Rybka Publishers, 2007.
- [3] Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., Sbíрка zákonů č. 409/2008.
- [4] Stránky ministerstva zemědělství: Ochrana zvířat: Veřejná vystoupení a chov zvířat: Ochrana zvířat při veřejném vystoupení. Dne 3. 5. 2012.
Dostupný z www: <<http://www.eagri.cz>>
- [5] BLANCHARD, Kenneth a Spencer JOHNSON. *Minutový Manažer*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80-85213-29-X.
- [6] *Zvířata ve filmu*, Internetový časopis Oko, první číslo. Dne 14. 2. 2012.
Dostupný z www: <<http://oko.yin.cz/1/zvirata-ve-filmu>>
- [7] JAHODA, Pavel. *Filmoví koně*. Ostrava: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-131-7.
- [8] PAROULKOVÁ, Pavlína. *Kaskadéři na plný úvazek*, Jezdectví 4/2012, str. 28-31. Praha: K4K Publishing, 2012.
- [9] ZRNEČKO, Lubomír. *Psi život zvířecích hrdinů*, Premiere 11/2011, str. 80-84. Praha: Slavonia Press, 2011.
- [10] ŠRAJER, Martin. *Zvíře před kamerou*, Cinema 7/2011, str. 42-43. Praha: Burda Media, 2011.
- [11] BLAKE, Henry. *Jak mluvit s koňmi*. Hodkovicky: Pragma, 1975. ISBN 80-7205-200-4.
- [12] KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 1994. ISBN 80-85639-17-3.
- [13] SCHNEIDER, S. Jay a kol.. *1001 filmu, které musíte vidět než umřete*. Praha: Volvox, 2007. ISBN 978-80-242-1948-6.
- [14] DONLONOVÁ, Helen. *Vlastními slovy...David Lynch*. Praha: Volvox Globator, 2009. ISBN 978-80-7207-750.
- [15] DUŠEK, Martin. *Neproklouzne ani myš*, Premiere 11/2011, str. 85. Praha: Slavonia Press, 2011.

- [16] ŠTASTNÁ, Barbora;ZRNEČKO, Lubomír;RUDNOVSKÝ, Jan. *Přátelé člověka?*, Premiere 12/2001, str. 76-81. Slavonia Press, 2001.
- [17] RIDEAUX, Ziri. *Zoo Must Go On*, Cinema 11/2001, str. 78-82. Praha: Burda Media, 2001.
- [18] ŠOBR, Michal. *Jako kočky a psi*, Cinema 11/2001, str. 84-86. Praha: Burda Media, 2001.
- [19] ŠRAJER, Martin. *Divoká stvoření*, Cinema 1/2001, str. 58-59. Praha: Burda Media, 2001.
- [20] Filmařský slovník. Dne 10. 5. 2012.
Dostupný z www: <<http://www.easytalk.cz/cz/slovniky-filmarsky-slovník.php>>
- [21] KOMÁNKOVÁ, Jitka. *Příběhy zvířecích hvězd*, Týdeník televize. Dne 18. 4. 2012.
Dostupný z www: <<http://www.televize.cz/clanky/pribehy-zvirecich-hvezd-438>>
- [22] *Netradiční podnikání – cvičení zvířat pro film*, internetový portál Pokr. Dne 20. 3. 2012
Dostupný z www: <http://new.podnikatelskyservis.cz/?idp=&page=tv-tydenik&id_porad_obsah=315>
- [23] *Zvířecí hvězdy*, časopis ABC. Dne 10. 2. 2012.
Dostupný z www: <<http://http://www.abicko.cz/clanek/casopis-abc/518/zvireci-hvezdy.html/>>
- [24] GREGOR, Jan. *Chráním své koně*, Respekt 2/2012, str. 59-61. Praha: Economia, 2012.
- [24] Webové stránky American Humane Association. Dne 11. 5. 2012.
Dostupný z www: <<http://www.americanhumane.org/interaction/>>
- [25] Webové stránky wikipedia. Vyhledávaný výraz: Motion capture. Dne 13. 4. 2012.
Dostupný z www: <http://www.wikipedia.com/Motion_capture>
Vyhledávaný výraz: American Humane Association. Dne 11. 5. 2012
Dostupný z www:<http://en.wikipedia.org/wiki/American_Humane_Association>

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Jaká je vaše věková kategorie?.*
- Obr. 2. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Jaké byly vaše znalosti o natáčení se zvířaty před vaším natáčením?.*
- Obr. 3. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Jaké byly vaše znalosti po natáčení se zvířetem?.*
- Obr. 4. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Zlepšilo by váš výkon pokud byste věděli více informací o práci se zvířaty?.*
- Obr. 5. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Chcete po své zkušenosti ještě někdy natáčet se zvířaty?.*
- Obr. 6. *Internetový průzkum Film a fauna pro filmaře. Graf k otázce: Věděli byste jak obstarat cvičené zvíře do svého filmu?.*
- Obr. 9. *Stink Ltd. Kočka na natáčení reklamy pro obchodní řetězec.*
- Obr. 10. *Czech Animal Art for film. Režisér Roman Polanski na klisně jménem Karolina. Foto archiv Romany Hájkové.*
- Obr. 11. *Stink Ltd. Natáčení reklamy se zvířecím make-upem.*
- Obr. 12. *Animatronics. Pohyblivá koňská hlava před green screenem.*
- Obr. 13. *Motion Capture. Ukázka rozmístění trackerů na koni.*
- Obr. 14. *Motion Capture. Ukázka rozmístění trackerů na psu.*
- Obr. 15. *Motion Capture. Náskres snímání trackerů kamerami.*
- Obr. 16. *Mocap. Záběr z natáčení 1.*
- Obr. 17. *Mocap. Finální záběr s dosazeným 3D modelem 1.*
- Obr. 18. *Mocap. Záběr z natáčení 2.*
- Obr. 19. *Mocap. Finální záběr s dosazeným 3D modelem 2.*
- Obr. 20. *Americký plakát k filmu Válečný kůň.*
- Obr. 21. *Čínský plakát k filmu Válečný kůň.*

SEZNAM PŘÍLOH

1. Žádost o schválení řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení
2. Souhlas s poskytnutím údajů informačnímu systému SVS ČR

Vyplňujte jen bílé kolonky!

ŽÁDOST O SCHVÁLENÍ ŘÁDU OCHRANY ZVÍŘAT PŘI VEŘEJNÉM VYSTOUPENÍ podle § 7a zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů			
1. IDENTIFIKACE ŽADATELE - POŘADATELE			
<i>Žadatel - u právnické osoby název nebo obchodní firma; u podnikající fyzické osoby jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě dodatek odlišující osobu podnikatele; u fyzické osoby jméno, popřípadě jména, příjmení:</i>			
<i>IČ - u právnické osoby a u podnikající fyzické osoby, bylo-li přiděleno:</i>		<i>Datum narození - u fyzické osoby:</i>	
E-mail:		Telefon:	
<i>Adresa sídla, místa podnikání nebo místo trvalého pobytu žadatele, popřípadě též adresa pro doručování, není-li shodná s místem trvalého pobytu:</i>			
Statutární orgán žadatele - jméno, popřípadě jména, příjmení jeho člena, popřípadě osoby vykonávající funkci statutárního orgánu:			
Osoba zmocněná k zastupování žadatele ve správním řízení - u právnické osoby název nebo obchodní firma, u fyzické osoby jméno, popřípadě jména, příjmení:			E-mail:
<i>Adresa osoby zmocněné k zastupování žadatele ve správním řízení (adresa pro doručování):</i>			Telefon:
2. ŽADATEL PŘEDKLÁDÁ KE SCHVÁLENÍ - název řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení zvířat:			
Datum odeslání žádosti:		Razítko a podpis žadatele:	

Nedílnou součástí žádosti jsou tyto přílohy:

- 1/ řád, jehož schválení je navrhováno, ve dvou shodných písemných vyhotoveních,
- 2/ řád, jehož schválení je navrhováno, na technickém nosiči dat (CD, disketa nebo e-mail),
- 3/ plná moc osoby zmocněné k zastupování ve správním řízení (nepředkládá se, jedná-li ve správním řízení statutární orgán nebo sám žadatel, který je fyzickou osobou),
- 4/ prohlášení o souhlasu s využitím poskytnutých informací pro účely informačního systému Státní veterinární správy a orgánů ochrany zvířat.

ZÁZNAMY MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ		
Číslo jednací:	Datum doručení:	Převzal (podpis):

Vyplňujte jen bílé kolonky!

**PROHLÁŠENÍ O SOUHLASU S VYUŽITÍM POSKYTNUTÝCH INFORMACÍ
pro účely informačního systému Státní veterinární správy a orgánů ochrany zvířat
podle § 7a odst. 5 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání,
ve znění pozdějších předpisů**

Žadatel

*(u právnické osoby název nebo obchodní firma; u podnikající fyzické osoby jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě
dodatek odlišující osobu podnikatele; u fyzické osoby jméno, popřípadě jména, příjmení)*

souhlasí s využitím poskytnutých informací za účelem správního řízení o schválení

(název řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení)

pro účely informačního systému Státní veterinární správy a orgánů ochrany zvířat.

Datum

Razítko a podpis žadatele

(statutárního orgánu nebo osoby zmocněné k zastupování ve správním řízení)

